

Social hållbarhet i Mölnåls

Ramverk för gemensamt fokus och fortsatt utvecklingsarbete

2022 - 2026 med sikte på 2030

Stadsledningsförvaltningen

Juni 2022

Styrdokument Strategi	Beslutat av Kommunfullmäktige 2022-11-30	Gäller från och med 2022-12-01
Ansvarig Enhetschef Samordning för hållbarhet	Gäller för Mölnåls stad inkl bolag	Senast uppdaterat

Innehåll

1. Inledning och syfte	3
2. Bakgrund	5
3. Social hållbarhet	6
4. Arbetet i Mölndals stad	11
4.1 Målstruktur för det lokala arbetet.....	12
4.2 Sju fokusområden visar vägen för det gemensamma arbetet.....	13
4.3 Utgångspunkter och förhållningssätt.....	14
4.4 Organisation och styrning	18
5. Fokusområden för social hållbarhet	24

Bilagor:

- 1-2: Fokusområden och kopplingen till de globala målen
- 3: Fokusområden och berörda nämnder, matris
- 4 Exempel på forum för samverkan med externa aktörer

Separat bilaga: Fokusområden i fulltext

Information:

Enhet samordning för hållbarhet, Stadsledningsförvaltningen.

1. Inledning och syfte

Kommunen har en roll att bidra till social hållbarhet i det lokala området. Det innebär att bidra till goda livsvillkor, till att mänskliga rättigheter realiseras och till att social sammanhållning och demokrati består. Arbetet pågår varje dag inom ramen för det kommunala grunduppdraget. I Mölndal är förutsättningarna gynnsamma. Många invånare har goda livsvillkor och upplever en trygg livssituation med god hälsa och känsla av tillhörighet, även om systematiska skillnader mellan olika befolkningsgrupper också råder.

Ramverk för gemensam förståelse och helhetssyn

Dokumentet ska ses som ett ramverk som pekar ut både inriktning och struktur för stadens samlade arbete för social hållbarhet. Det har status som det mest övergripande av stadens aktiverande styrdokument, vilket benämns strategi enligt beslutad nomenklatur. Hela stadens organisation – fullmäktige, kommunstyrelse, alla nämnder, förvaltningar och bolag omfattas av ramverket.

Ramverket ska bidra till en gemensam förståelse för begreppet social hållbarhet och det ger en helhetsbild av lokala förutsättningar och utmaningar i Mölndal. Ramverket betonar vikten av helhetssyn och samverkan, i avsikt att samordna resurser och processer, när det behövs för att möta behov och nå bättre effekt för både invånare och organisation. Det ska fungera som utgångspunkt för det fortsatta konkreta arbetet och för att utveckla organisering, styrning och uppföljning. Samtidigt ska ramverket redan från start ge nämnder, förvaltningar och bolag stöd att integrera perspektivet social hållbarhet i den egna verksamheten och hitta gemensamma prioriteringar.

Ramverket har en tidshorisont på inledningsvis drygt 4 år, för 2022 - 2026, men syftar till att stödja stadens arbete med inriktning mot 2030. Uppföljning av processen ska ske löpande och utvärdering av själva ramverket görs 2026 inför att förnyat dokument tas fram.

Globala och lokala mål samspelar

Ramverket tar avstamp i Agenda 2030 och de globala målen, liksom i grunderna för hållbarhetsarbetet på internationell, nationell och regional nivå som ger vägvisning i arbetet. Kommunfullmäktiges övergripande mål ger det lokala uppdraget för arbetet i Mölndal. Ramverket visar en inriktning utifrån förståelse för lokala förutsättningar och utmaningar. På så sätt stärks förutsättningarna att uppnå stadens vision, kommunfullmäktiges mål och ytterst målen i Agenda 2030.

Konkreta insatser och aktiviteter anges i andra angränsande styrdokument och handlingsplaner, tex integrationsstrategin, överenskommelse med polisen, översiktsplan, struktur för ungas inflytande, bemötandepän mfl. Ramverket håller samman perspektivet social hållbarhet.

Dags för nästa steg!

Det offentliga Sverige har lång erfarenhet från att samlas kring den miljömässiga dimensionen av hållbar utveckling, men har inte på samma samlade sätt arbetat med den sociala. Detta behöver ske för att vi ska kunna möta de komplexa hållbarhetsutmaningarna kring frågor som till exempel hälsa, integration och trygghet, men också klimat och miljö som vi står inför, såväl i vårt land som globalt. Ramverket blir ett stöd att nu ta nästa steg!

Ramverket anger:

- Att hela stadens organisation inklusive bolagen ska integrera social hållbarhet i ordinarie grunduppdrag
- Sju fokusområden som är grundande i analys av de lokala förutsättningarna. Det är runt dessa områden staden behöver fokusera arbetet för social hållbarhet och samordnade insatser från flera olika nämnder/verksamheter och i flera fall även externa aktörer krävs, för att staden ska möta invånarnas behov och kunna verka för en socialt hållbar samhällsutveckling.
- Att strukturer för styrning, resursfördelning och organisation behöver utvecklas för att arbetet ska ges förutsättningar att nå framgång.

Arbetsprocess och underlag

Arbetet med analys, sammanställning av underlag och utformning av ramverket har vuxit fram successivt under åren 2020-2022, på uppdrag av kommunstyrelsens sociala hållbarhetsutskott, som löpande följt arbetet. Ramverket bygger på det arbete som gjorts i flera steg:

- Socioekonomisk analys och kartläggning av livsvillkor
- Inventering av pågående arbete och upplevda behov
- Identifiering av strategiska fokusområden
- Formulering av inriktning för gemensamt arbete inom varje fokusområde
- Förtydligande av övergripande struktur för styrning, samverkan och organisation
- Identifiering av fortsatta utvecklingsbehov
- Dialog, lärande och förankring under processens gång

Ramverket är grundad i den socioekonomiska analys (SEKOM) som gjordes av konsultföretaget Statisticon under vintern 2019/20 och den kompletterande sammanställningen Livsvillkor i Mölndal (2020), som togs fram av stadsledningsförvaltningen i dialog med förvaltningarna. Även andra underlag, bland annat från arbetet med integrationsstrategin samt stadens trend- och omvärldsanalys har använts. Dialog har löpande skett med företrädare för förvaltningar och bolag, liksom med styrgrupp social hållbarhet. Längs vägen har underlaget sänts på remiss till samtliga nämnder och bolag vid två tillfällen.

2. Bakgrund

Komplexiteten och utmaningarna i arbetet för social hållbarhet är stora och samverkan mellan samhällets olika sektorer är en förutsättning för att nå framgång. De socioekonomiska förutsättningarna är goda i Mölndal, vilket ger ett gott utgångsläge.

Snabb förändring och komplexa samhällsutmaningar

Dagens samhälle är komplext och ställer andra och större krav på både individen och samhällets olika organisationer, än för bara ett par decennier sedan. Samtidigt är förändringstakten hög. Kommunerna och hela den offentliga sektorn ställs inför nya utmaningar.

Den demografiska utvecklingen innebär att färre ska försörja fler. Invånarnas och samhällets behov behöver kunna tillgodoses trots mer begränsade resurser. Teknisk utveckling och digitalisering kommer bidra med lösningar, men kommunerna behöver också finna nya och innovativa arbetssätt för att nå större effekt med befintliga resurser.

Arbetet för social hållbarhet handlar till stor del om att möta nya komplexa samhällsutmaningar kopplade till välfärden och till exempel trygghet, integration, minskat utanförskap, och social sammanhållning, liksom psykisk hälsa. Komplexiteten beror på att utmaningarna innehåller många olika perspektiv och dimensioner, och även kan vara svåra att definiera. De spänner över många olika aktörers ansvarsområden samtidigt. Ingen enskild aktör har den kompletta bilden av frågan och inte heller rådighet, kunskap eller medel att åtgärda frågorna på egen hand. Komplexa frågor kan endast lösas då flera olika aktörer samverkar. Vi vet att gränsöverskridande samarbeten, både inom och mellan organisationer bidrar till att hitta lösningar. Det ställer högre krav på aktörerna att kunna hantera komplexiteten tillsammans. Samverkan kräver anpassning och jämkning av samtliga inblandade parter. Ju mer olika de samverkande verksamheterna är, desto fler olika perspektiv, ömsesidiga beroenden och lagstiftningar möts, liksom skillnader i mandat, värderingar och synsätt.

Vår offentliga sektor är organiserad utifrån specialisering, i en kommun med nämnder eller verksamhetsområden för till exempel skola, socialtjänst, kultur och fritid, teknisk försörjning, stadsbyggnad. Detta gör det enklare att hålla hög kompetens och kvalitet inom sakområdet, men medför utmaningar att mötas över ansvarsgränser. Det gäller i arbete runt en enskild individ, men även när arbetet utgår från ett befolkningsperspektiv där en grupp, ett bostadsområde eller tex en ort står i centrum. För att möta de komplexa samhällsutmaningarna och nå en hållbar utveckling behöver samverkan organiseras, styras och ledas på ett tydligt sätt.

Gott utgångsläge i Mölndal

De socioekonomiska förutsättningarna i Mölndal är goda, samtidigt som staden står inför samma hållbarhetsutmaningar och samhällsförändringar som övriga kommuner i landet. Mölndal är ett relativt homogent och välmående samhälle jämfört med många andra kommuner. Utbildningsnivån är hög och arbetslösheten relativt låg. Många har goda levnadsvillkor,

upplever hög delaktighet har god hälsa. Även här finns dock ohälsa, ofrivillig ensamhet, utanförskap och systematiska skillnader mellan olika befolkningsgrupper, vilket även avspeglar sig geografiskt. Bostadsstrukturen är dock välblandad, vilket innebär att ingen hel stadsdel har behov av stora breda insatser. Behoven finns snarare i mindre delområden och riktat till målgrupper. En generell utmaning är att bevara tillit och social sammanhållning.

3. Social hållbarhet

Vår definition:

I ett socialt hållbart samhälle lever människor ett gott liv med god hälsa. Grundläggande mänskliga rättigheter respekteras och inga grupper diskrimineras eller missgynnas. Människor känner tillit och förtroende till varandra och till samhället, och är delaktiga i samhällsutvecklingen. Ett hållbart samhälle tål påfrestningar och är förändringsbenäget.

Social hållbarhet berör människors livsvillkor i samhället och möjligheterna att förbättra dessa. Villkor och förutsättningar varierar mellan olika grupper av människor och beroende på social position. Ett hållbart samhälle bygger på principen om allas lika rättigheter och möjlighet att uppnå till exempel hälsa, trygghet, utbildning, rättvisa och makt över sitt eget liv - oberoende av kön, etnicitet, religion, funktionsvariation, ålder och social ställning. Grunden för ett hållbart samhälle är en rättvis fördelning av resurser och av ekonomiskt, socialt och politiskt inflytande i samhället. Social hållbarhet handlar ytterst om social sammanhållning, tillit och demokrati, minskat utanförskap och icke-diskriminering.

Det var FN-rapporten ”Vår gemensamma framtid”, även kallad Brundtland-rapporten, som i slutet av 80-talet befäste hållbar utveckling som ”en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov”. Detta har blivit en överordnad princip för FN:s arbete och ett övergripande mål för svensk politik. Begreppet hållbar utveckling brukar definieras utifrån de tre dimensionerna miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet. Dessa behöver ses som en helhet som då de samspekar och stödjer varandra, förväntas leda till hållbar utveckling.

3.1 Globalt, nationellt och regionalt samt lokalt

Hållbarhetsfrågorna genomsyrar alla delar av samhället, från global till lokal nivå. Ytterst botten arbetet för social hållbarhet i Agenda 2030 med de globala målen, och i FN:s konvention om mänskliga rättigheter. På nationell nivå betonas mål om god och jämlik hälsa, då hälsa kan ses som ett mått på social hållbarhet. Västra Götalands regionala utvecklingsstrategi för 2021 - 2030 anger riktningen på den regionala nivån. Målen på de olika nivåerna är i samklang med varandra. Kommunerna har en nyckelroll på lokal nivå.

Agenda 2030 och de globala målen

FN och världens länder beslutade 2015 om Agenda 2030 som visar vad som ska uppnås till år 2030 för att rädda planeten och utrota fattigdom. Agendan omfattar 17 globala mål med 169 delmål och utgår från synsättet att världens utmaningar hänger samman och måste lösas genom ett samlat grepp. Sociala, miljömässiga och ekonomiska aspekter har samma tyngd. Det krävs framgång inom alla mål för att nå hållbar utveckling. Varje land förbinder sig att arbeta med målen utifrån sina förutsättningar och utmaningar. I Sverige finns både nationell lagstiftning och ett stort antal politiska mål som är i linje med agendan. Flera svenska målsättningar är mer ambitiösa än agendans, dock är de ännu inte uppnådda.

Agenda 2030 bottnar i mänskliga rättigheter och demokrati, som betonas som gemensamma prioriteringar och värderingar. Detta lyfts bland annat i principen om att inte lämna någon utanför (*Leave no one behind*). Agendan genomsyras av barns och ungas perspektiv, för att ge nästa generation inflytande över dagens beslut. En tredjedel av agendans delmål refererar direkt eller indirekt till barns och unga människors egenmakt, deltagande och välmående.

Agendan betonar ledarskapets betydelse för genomförandet. Ledarskapet behöver vara tydligt och finnas bland olika samhällsaktörer. Kommunerna har en tydlig roll som initiativtagare och samordnare på lokal nivå. I det ingår uppgiften att sprida kunskap om agendan och hållbar utveckling.

Av de 17 globala målen har några en självklar social karaktär, till exempel målen som handlar om att främja hälsa och välbefinnande, god utbildning, anständiga arbetsvillkor och att avskaffa fattigdomen, liksom mål som kopplar till fred, trygghet och säkerhet samt delaktighet och demokrati. Detsamma gäller målen om att uppnå jämställdhet och minskad ojämlikhet. Men även övriga mål anknyter till sociala värden, såsom målet om hållbara städer och samhällen, liksom målet om hållbar konsumtion som innebär att dagliga val i Mölndal kan påverka arbetsvillkor i länder där produkter produceras. Mål som rör klimat, hav och ekosystem och rent vatten har grundläggande betydelse för människors hälsa och överlevnad.

Mänskliga rättigheter

FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna antogs 1948. De mänskliga rättigheterna reglerar i grunden förhållandet mellan staten och individen. De slår fast att alla människor, oavsett land, kultur och sammanhang, är födda fria och lika i värde och rättigheter. Det offentliga har ansvar för att respektera, skydda och uppfylla rättigheterna liksom att sprida kunskap om dem. I Sverige har kommuner och regioner en stor roll i arbetet med att förverkliga de mänskliga rättigheterna genom sitt ansvar för olika välfärdsverksamheter till exempel skola, utbildning, socialtjänst, bostadsförsörjning, kultur och fritidsaktiviteter, liksom hälso- och sjukvård.

Såväl demokrati som mänskliga rättigheter utgör centrala konstitutionella värden i det svenska styrelseskicket. Den svenska lagstiftningen anger i grundlagar, kommunallag och speciallagstiftning hur dessa åtaganden ska förverkligas. I Regeringsformens första kapitlet, 2 § sägs att ”Den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den

enskilda människans frihet och värdighet.” Vidare beskrivs att det allmänna ska främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer. Likaså anges det offentliga ansvar för att värna värden såsom demokrati, delaktighet, jämlikhet, icke-diskriminering och barns rättigheter.

Barnkonventionen är lag, och till största delen integrerad i övrig lagstiftning. Diskrimineringslagen har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. De nationella jämställdhetspolitiska målen syftar till att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Nationella mål för jämlik hälsa

En god hälsa som är jämlikt fördelad i befolkningen kan ses som ett mått på social hållbarhet. Detta eftersom de faktorer som påverkar folkhälsan också är de som är centrala i hållbarhetsarbetet. Det nationella folkhälsomålet är *Att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation*. Ett särskilt utpekat mål är ett samhälle som främjar ökad fysisk aktivitet och bra matvanor för alla. Därtill finns åtta målområden som stöd för arbetet. Målområdena knyter an till de centrala bestämningsfaktorerna för hälsa och social hållbarhet:

- Det tidiga livets villkor
- Kunskaper, kompetenser och utbildning
- Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
- Inkomster och försörjningsmöjligheter
- Boende och närmiljö
- Levnadsvanor
- Kontroll, inflytande och delaktighet
- En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård.

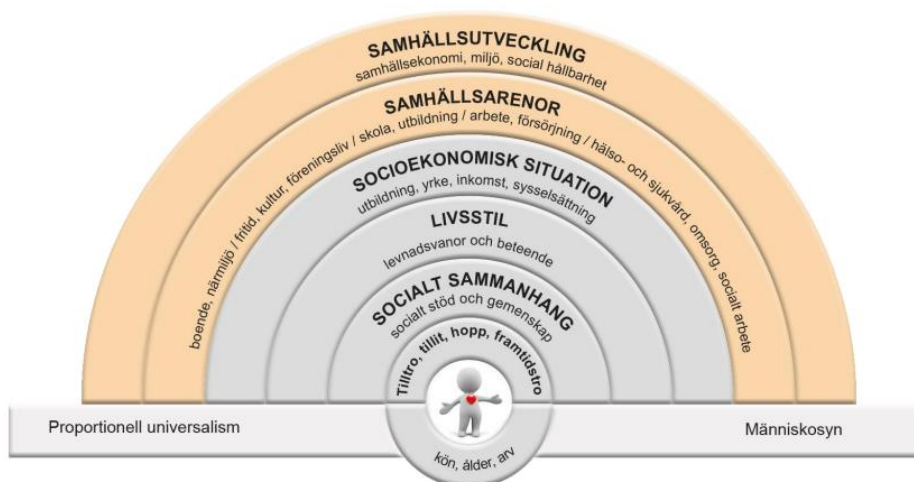

Bild 1: Hälsans bestämningsfaktorer (Källa: Östgötamodellen för jämlik hälsa – ett samspel mellan individ, miljö och samhälle. Modellen framtagen av Jolanda van Vliet och Margareta Kristensson, 2014, baserad på hälsans bestämningsfaktorer av Dahlgren och Whitehead, 1991.)

Västra Götaland, Regional utvecklingsstrategi 2021 - 2030

Den regionala utvecklingsstrategin (RUS) för Västra Götaland anger riktningen för det regionala utvecklingsarbetet 2021-2030. RUS:en tar sin utgångspunkt i de stora samhällsutmaningarna och behovet av att ställa om mot ett mer hållbart och konkurrenskraftigt samhälle. Strategin betonar att för detta behövs innovativa lösningar, tvärsektoriella angreppssätt och en konsekvent integrering av de tre hållbarhetsdimensionerna i allt utvecklingsarbete.

Den regionala utvecklingsstrategin pekar ut ett övergripande mål, *Tillsammans gör vi Västra Götaland till ett föredöme för omställning till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle.* Som stöd för arbetet finns fyra långsiktiga prioriteringar för 2021-2030 och fyra kraftsamlingsar som pekas ut för fyra år i taget. Se bilden nedan.

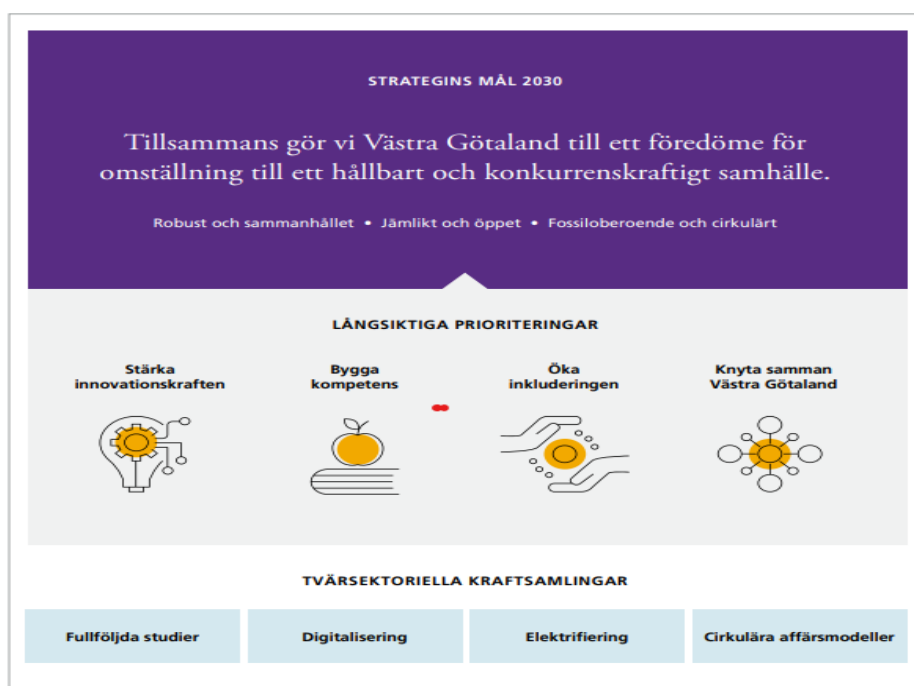

Bild 2: Regionala utvecklingsstrategin, sammanfattning

De långsiktiga prioriteringarna har bäring på social hållbarhet. De betonar kunskap och kompetens, liksom inkludering och att knyta samman Västra Götaland, som är ett geografiskt område med både stad och land och stora skillnader i livsvillkor.

En av kraftsamlingsarna, *Kraftsamling fullföljda studier* syftar till att ge barn och unga i Västra Götaland de allra bästa förutsättningarna för en bra start i livet och för god hälsa, utbildning och framtidstro. Att fler unga fullföljer sin skolgång med godkända resultat skapar långsiktiga vinster för individen och är en förutsättning för hållbar utveckling i regionen. Kommunerna har stora möjligheter att stödja barn och unga, både via ansvaret för skolan och genom att

verka för goda uppväxtvillkor i övrigt. Kommunerna ska tillsammans med hälso- och sjukvården skapa sammanhängande stöd för de barn och unga som behöver det. *(Se fokusområde Barn och unga)*

Kommunernas roll på lokal nivå

På den lokala nivån sker arbetet för hållbar utveckling integrerat med kommunernas grunduppdrag. Grunduppdraget styrs via lagstiftning och nationella riktlinjer, kommunala styrdokument, reglementen och ägardirektiv, liksom regionala överenskommelser. Det finns en samstämmighet i att alla nivåer betonar vikten av goda och jämlika livsvillkor.

Utifrån ett medborgarperspektiv har kommunerna i Sverige tre uppdrag som de förtroendevalda ansvarar för¹. Alla tre har betydelse för social hållbarhet och pekar på kommunens roll och möjligheter i arbetet för hållbarhet.

Serviceuppdraget/Välfärdsuppdraget: ansvar för medborgarnas utbildning, trygghet, hälsa via verksamheter som är grunden i en fungerande välfärd. *Dessa verksamheter fyller en viktig funktion för att bygga ett hållbart samhälle.*

Demokratiuppdraget: ta tillvara alla medborgares intressen via dels allmänna val, dels genom återkommande dialoger med invånare och brukare under mandatperioden. Genom att kommunen tillhandahåller god välfärd som möter invånarnas behov stärks förtroendet för de förtroendevalda och demokratin. Förtroende och tillit kan också stärkas genom de förtroendevaldas insatser för att påverka samhällsutvecklingen. *En tilltro till demokratin är grundläggande för en socialt hållbar utveckling.*

Samhällsutvecklaruppdraget: att utveckla samhället, det geografiska territoriet. Detta måste ske i samverkan med andra aktörer, såväl myndigheter som näringsliv och civilsamhälle eftersom kommunen inte har varken egen rådighet över eller kunskap om allt som behöver göras. *Ett hållbart lokalsamhälle skapas i samverkan.*

¹ Ur SKR:s skrift *Att möta komplexa samhällsutmaningar*

4. Arbetet i Mölndals stad

Det lokala arbetet har avgörande betydelse för att de globala målen ska få genomslag. Hållbarhetsfrågorna berör alla kommuninvånare och alla krafter behövs i arbetet. I avsnittet presenteras målstruktur och utgångspunkter och inriktning för arbetet i Mölndal.

Sammanfattning – Så här arbetar vi i Mölndal

Arbetet för en hållbar utveckling ska vara **integrerat** i stadens mål och styrning och i den dagliga verksamheten. Det är inte ett arbete som sker vid sidan om.

Stadens arbete för social hållbarhet sker till stor del i förvaltningarnas och bolagens **ordinarie verksamhet**, men tydliggörs även i det ansvar kommunen har för tvärsektoriella frågor såsom trygghet, folkhälsa, integration och demokrati. För att vara ett ändamålsenligt hållbarhetsarbete krävs dessutom att stadens styrning och verksamhet genomsyras av ett **rättighetsbaserat perspektiv** och principen om att alla människor är lika i värde.

Arbetet för social hållbarhet ska utgå från **helhetssyn och befolkningsperspektiv**, inte i första hand ett organisationsperspektiv. Det ska vara långsiktigt och grundas i **kunskap** och kännedom om mölndalsbornas livsvillkor och de utmaningar som råder lokalt. Ramverket pekar ut **sju fokusområden** för det gemensamma arbetet. Fokusområdena är definierade utifrån mölndalsbornas livsvillkor och de lokala förutsättningarna.

De **samhällsutmaningar** vi står inför inom områden som integration, hälsa, välfärd, är liksom utmaningarna inom klimat och miljö komplexa och kräver innovativa lösningar. Utgångspunkten är att **hela samhället och alla krafter både berörs och behövs** i arbetet. **Samverkan** är en förutsättning, såväl internt i staden, som med externa parter. Utgångspunkten är att arbeta med stor **delaktighet** och **nära invånare** och dem arbetet berör. Social hållbarhet förverkligas till stor del på den lokala nivån, i människors vardagsmiljö. Kommunerna har en roll i att sprida kunskap och vara den samlade kraften för att **mobilisera det lokala arbetet**.

Kommunikation har avgörande betydelse. En **tillitsbaserad styrning och ledning** och kultur för tillit i stadens organisation ligger väl i linje med hållbarhetsarbetet och kan bidra till goda förutsättningar för arbetet.

Principen är att formulering av mål, resurser och uppdrag sker i **ordinarie planerings- och budgetprocesser** och beslut fattas i ordinarie organ, såsom fullmäktige, kommunstyrelsen samt nämnderna, liksom i bolagens styrelser. Arbetsformer och rutiner som stödjer och gynnar samverkan ska utvecklas. Genom att nyttja möjligheten att ställa krav vid **upphandlingar** kan staden aktivt verka för social hållbarhet både lokalt och globalt.

4.1 Målstruktur för det lokala arbetet

Det lokala arbetet för social hållbarhet i Mölndal utgår från de globala, internationella, nationella och regionala målen. Kommunfullmäktige pekar ut en övergripande inriktning för hållbarhetsarbete, i form av stadens vision och övergripande mål. Utifrån detta kan kommunstyrelsen leda, samordna och följa upp hållbarhetsarbetet. Ramverket för social hållbarhet bidrar med både utpekade fokusområden och utgångspunkter för arbetet.

Agenda 2030 och de 17 globala målen pekar ut den övergripande inriktningen för världens samlade arbete. I Mölndal fungerar de globala målen som ledstjärna och inspiration.

Vision Mölndal 2040 anger inriktningen för stadens utveckling på lång sikt:

Mölndal är den hållbara staden där vi lär hela livet.

Med kunskap, mod och kreativitet förstärker vi Västsverige.

Vi är en levande kommun där människor möts och är delaktiga. God livskvalitet är den övergripande strävan som genomsyrar allt från stadsplanering till utbildning och omsorg. Idrott och ett rikt kulturliv är tillgängligt för alla.

I Mölndal kan du styra dina livsval och nå din fulla potential. Vem du än är. Vare sig du vill bo med naturen runt hörnet eller mitt i ett stadsliv.

Vårt innovativa näringsliv är ett av de ledande i utvecklingen av Göteborgsregionen. Hållbara kommunikationer gör det enkelt att leva, verka i och besöka Mölndal. Tillsammans utvecklar vi vår kommun för kommande generationer.

Kommunfullmäktiges övergripande mål uttalar den politiska viljan för närmaste åren.

Fullmäktige ska enligt kommunallagen anta mål för kommunens verksamhet. I Mölndal omfattar målen aspekter som är centrala för såväl social som miljömässig och ekonomisk hållbar utveckling. Målen ses som Mölndals övergripande hållbarhetsmål.

Fullmäktiges mål (nu gällande, antagna 2018)

- Stärka förutsättningarna för växande näringsliv och arbetsmarknad
- Säkerställa likvärdig utbildning av hög kvalitet som främjar livslångt lärande
- Utveckla en växande och trygg stad, tätort och landsbygd med god infrastruktur
- Främja och stödja självständigt, gott och aktivt liv för alla åldrar
- Bedriva det miljö- och klimatarbete som krävs för långsiktigt hållbar utveckling
- Internt mål: Mölndals stad är en attraktiv arbetsgivare

Nämnder och bolag antar mål för sin verksamhet med utgångspunkt i visionen och fullmäktiges mål. Målen formuleras utifrån de behov som finns inom respektive nämnd, förvaltning och bolag, och så att verksamheten samtidigt bidrar till att möta de gemensamma utmaningarna och till stadens samlade hållbarhetsarbete. Kommunstyrelse och fullmäktige beslutar om styrdokument, mål och uppdrag som är förvaltningsöverskridande och staden-övergripande.

Ramverket för social hållbarhet i Mölndal ger en helhetsbild för gemensam förståelse. Nämnder, förvaltningar och bolag får stöd att se sin roll och sina möjligheter att verka och

bidra. Andra staden-övergripande styrdokument förtydligar inriktning, uppdrag och prioritering inom de olika fokusområdena. Fokusområdena ger utgångspunkt för uppföljning av kommunfullmäktiges mål.

4.2 Sju fokusområden visar vägen för det gemensamma arbetet

De sju fokusområdena för social hållbarhet utgår från ett befolkningsperspektiv och är grundade i analys av mölndalsbornas livsvillkor och de lokala förutsättningarna. Det är runt fokusområdena som stadens gemensamma arbete för social hållbarhet behöver samlas.

Fokusområdena är:

- Barn och ungas goda uppväxtvillkor
- Integration och egen försörjning
- Trygghet
- Tillit och demokrati
- Hälsa och välmående
- Goda livsmiljöer
- Rättighetsperspektiv för likvärdighet, inkludering och icke-diskriminering

Flera fastställda staden-övergripande styrdokument och pågående processer kan sorteras in under fokusområdena. Inom några områden finns behov av att förtydliga den gemensamma inriktningen. Fokusområdena presenteras vidare i kapitel 5.

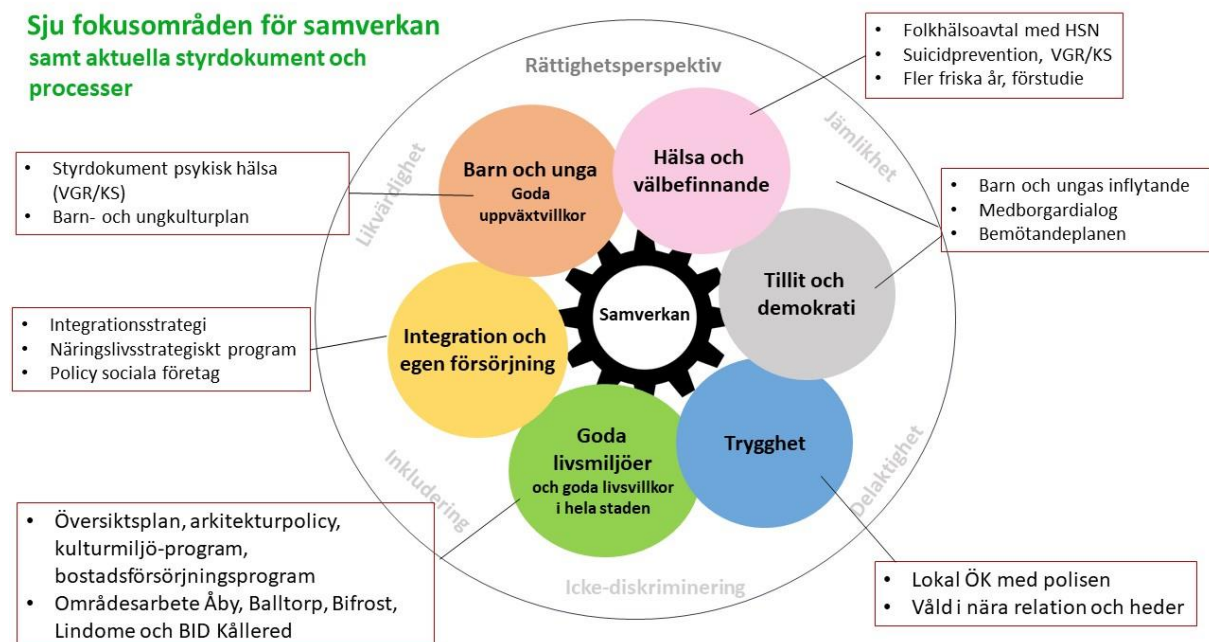

Bild: 3: Fokusområden och staden-övergripande styrdokument/initierade processer.

4.3 Utgångspunkter och förhållningssätt

4.3.1 En del av stadens ordinarie uppdrag

Arbetet för en hållbar utveckling ska vara **integrerat** i stadens mål och styrning och i den dagliga verksamheten. Det är inte ett arbete som sker vid sidan om.

Stadens arbete för social hållbarhet sker till stor del i förvaltningarnas och bolagens ordinarie verksamhet, inom till exempel uppdragen för skola, socialtjänst, fritid, kultur, vård, omsorg och samhällsbyggnad. Social hållbarhet tydliggörs även i det ansvar kommunen har för till exempel trygghet, folkhälsa, integration och demokrati. Dessa frågor är tvärssektoriella och berör därmed många verksamhetsområden och aktörer. Alla nämnder, förvaltningar och bolag behövs och ska bidra i arbetet för hållbarhet. Alla berörs dock inte av alla frågor.

4.3.2 Rättighetsperspektiv ska genomsyra styrning och verksamhet

De mänskliga rättigheterna och ett rättighetsperspektiv ska genomsyra både styrning och verksamhet. Detta är en förutsättning för att staden ska kunna sägas driva ett ändamålsenligt hållbarhetsarbete. Syftet är att skapa likvärdiga livsvillkor och förutsättningar för alla invånare att ta del av till exempel utbildning, social trygghet, kultur, meningsfull fritid och övrig kommunal service, oavsett olikheter och begränsningar som kan råda till exempel utifrån socioekonomi eller diskrimineringsgrunderna i diskrimineringslagen.

Former för stadens arbete ska utvecklas. Eftersom rättighetsperspektiv tillhör kärnan i social hållbarhet utgör det ett av de sju fokusområdena, se vidare sidan 32.

4.3.3 Helhetssyn och tidiga insatser

Arbetet för social hållbarhet bygger på helhetssyn. Analys, planering och verksamhet som utgår från invånar- och befolkningsperspektiv, och inte från organisationens struktur är en förutsättning för att lyckas. Hållbarhet innebär även att agera i tidigt skede för att hushålla med resurser. Konkret handlar det om att tidigt förebygga och minska ohälsa, utanförskap eller sociala motsättningar.

En god välfärd förutsätter en bas av generella insatser. Valfungerande generella/universella insatser för alla, och förebyggande insatser riktade till riskgrupper minskar med största sannolikhet behovet av omfattande åtgärder i senare skeden. Genom ett systematiskt främjande och förebyggande arbete, med tydlig koppling till de mer omfattande behov det avser att begränsa, bygger vi en stark grund.

Många sociala utmaningar har i forskning visat samband med samma bakomliggande risk- och skyddsfaktorer. Det betyder att en insats kan ge effekt på flera olika utfall. Åtgärder riktade till vuxna kan förebygga framtida problem för barnen.

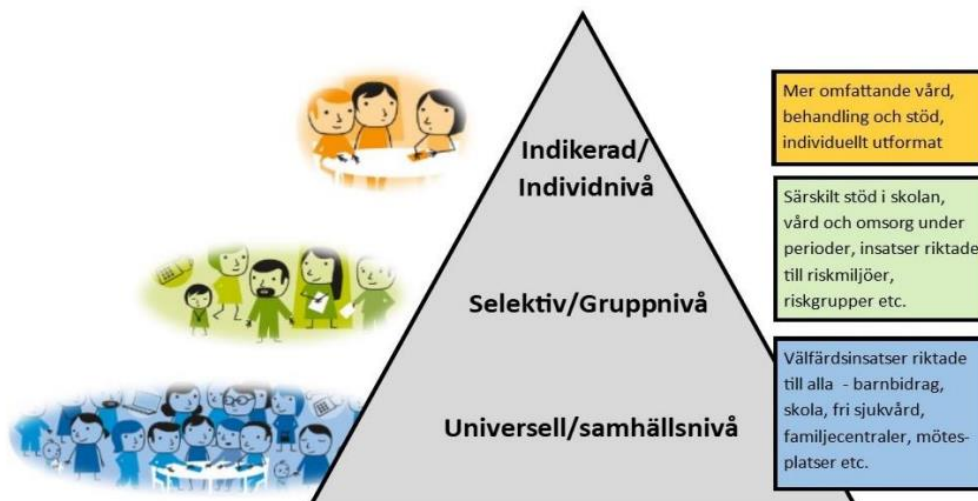

Bild 4: Preventionspyramiden (Källa: SKR, Uppdrag psykisk hälsa)

Helhetssyn innebär också att se staden som en aktör. Sambanden mellan de olika nämndernas och bolagens uppdrag och insatser ska uppmärksammas i större utsträckning. Detta gäller särskilt när ansvaret för tidiga insatser finns hos en verksamhet, medan en annan tar del av effekten i form av minskade behov och lägre kostnader.

Incitament och verktyg som underlättar och stärker helhetssyn och proaktivt förhållningssätt ska utvecklas. Ett socialt investeringsperspektiv omfattar tanken att insatser tidigt i ålder eller tidigt i en process förhindrar behov av mera omfattande stödinsatser senare, vilket ger vinster för både individ och samhälle.

4.3.4 Kunskap om invånarnas behov och lokala förhållanden är grunden

Arbetet för social hållbarhet ska utgå från kunskap om lokala utmaningar och om befolkningens livsvillkor och hälsa och skillnader mellan olika befolkningsgruppers förutsättningar. Analyser görs med god kvalitet och utgår från dels statistik och registerdata, dels från kunskap i stadens olika verksamheter och från medarbetares möten i vardagsverksamheten. Genom att ta tillvara invånarens och brukarens egna erfarenheter och beskrivningar av behov och förutsättningar ökar stadens kunskap.

Analyser av livsvillkor och socioekonomiska förhållanden ska göras regelbundet. Den höga förändringstakten i samhället och stadens stora tillväxt innebär att livsvillkor och sociala strukturer förändras snabbare än tidigare. Kommunstyrelsen har ett samordnande ansvar kring utveckling av gemensamma kvalitetssäkrade data och analyser. I detta ingår även arbetet med att presentera statistik och data kopplat till geografi, dvs på karta, via GIS. Rutiner för regelbundet arbete med trend- och omvärldsanalys har etablerats.

Kunskapen om social hållbarhet ska hållas hög i stadens organisation. Genom kommunikation och återkommande utbildning ökar successivt samsyn, kompetens och förmåga.

4.3.5 Gemensamt arbete - samordning, samverkan, partnerskap, dialog

Agenda 2030 talar om att partnerskap krävs för att genomföra agendan och att alla samhällets sektorer; offentlig, privat, akademi, ideell sektor, liksom enskilda invånare behöver bidra i arbetet för en hållbar utveckling. Samordning och samverkan mellan olika verksamheter behövs i stadens vardagliga välfärdsverksamhet runt enskilda individers behov eller till exempel för att åstadkomma god fysisk livsmiljö, trygghet och folkhälsa. Samverkan mellan olika aktörer är också en förutsättning för att utveckla ett hållbart lokalsamhälle. Samverkan kan samtidigt inte ersätta bristande förutsättningar i grundverksamheten.

Utgångspunkten är att staden ska arbeta med stor delaktighet, nära invånare och dem arbetet berör. Lokala krafter ska tas tillvara genom samverkan och partnerskap. Civilsamhällets organisationer tillför kunskap och perspektiv. De samverkansformer som används ska bidra till delaktighet, inkludering och icke-diskriminering.

Det arbete som staden själv driver för hållbar utveckling behöver kommuniceras för ökad insyn och för att ge fler aktörer kunskap och möjlighet att bidra. Staden har många olika kontaktytor att använda för att uppmärksamma frågorna. I en mobilisering ingår också att bidra till ökad kunskap hos invånare och lokala aktörer, både om hållbarhet och hur var och en kan bidra. Särskilt angeläget är att systematiskt ge barn och unga kunskaper och verktyg att agera för hållbar utveckling. Hållbarhetsarbetet berör i allra högsta grad barn, unga och framtida generationer.

Samordning mellan aktörer - internt och externt

I många fall kan behov hos individer eller målgrupper bara lösas genom att olika kompetenser och ansvarsområden samordnar sina insatser. Samverkan sker därmed löpande inom stadens organisation som en del i utförandet av den kommunala servicen och myndighetsutövningen. Samtidigt blir vikten av samordning runt gemensamma mål och runt fördelning av resurser särskilt tydlig ur ett hållbarhetsperspektiv. När detta brister blir effekten sämre för både invånare och organisation, då risk för dubbelarbete, uteblivna insatser eller suboptimering ökar, vilket motverkar hållbarhet.

Strukturer för samverkan med andra offentliga aktörer och externa parter finns och behöver hållas relevanta. Ett exempel är vårdsamverkan runt barn och unga men även andra invånargrupper som behöver stöd från både kommunens verksamheter och olika vårdaktörer. I arbetet för att fler invånare ska nå arbetsmarknaden sker samverkan med utbildningsanordnare, arbetsförmedling, civilsamhälle och näringsliv. I samhällsplaneringen sker samordning med till exempel grannkommuner och kommunalförbundet GR, länsstyrelsen och statliga myndigheter. Dessa samarbeten med externa aktörer är nödvändiga för att kunna ge invånare god vård, utbildning, annan välfärd, trygghet och god livsmiljö och bidrar därmed till en hållbar utveckling. Möjligheterna i en stark regional samverkan ska tas tillvara. Komplexiteten i vissa frågor kan ställa stora krav på förståelse för varandras uppdrag och gemensam målbild.

Dialog med invånare, elever, brukare, klienter

En kontinuerlig dialog mellan staden och invånarna behöver finnas. Att involvera dem som berörs av tjänster och insatser ger staden viktig kunskap om hur verksamheten behöver fungera för att bättre möta behoven. Möjligheterna ökar att rikta resurser och forma insatser som ger bättre effekt för både individ och organisation. Nya lösningar kan födas. Ökad delaktighet och insyn bidrar till ökad egenmakt för individen och väntas även gynna tilliten till staden.

Kunskap och metoder för delaktighet, dialog och verksamhetsutveckling i samverkan med dem som tjänsterna berör behöver spridas i organisationen. En modell för medborgardialog mellan förtroendevalda och invånare är framtagen sedan tidigare och struktur för arbetet med barn och ungas inflytande beslutas 2022. Se vidare fokusområdet *Tillit och demokrati*.

Lokal mobilisering för innovation, kreativa lösningar och demokrati

Agenda 2030 lyfter fram de lokala myndigheternas roll som initiativtagare för lokal mobilisering i hållbarhetsarbetet. Kommunerna har förutsättningar att samla olika lokala krafter. En samverkan mellan staden och samhällets övriga sektorer innebär att kunskap, kreativa idéer och lokala krafter kan tas tillvara, samtidigt som delaktighet och demokrati kan stärkas. Staden ska verka för att nätverk och samarbeten växer fram kring hållbarhetsutmaningarna.

I landet sker en stark utveckling inom samhälls-entreprenörskap och social innovation². Företag, civilsamhällets organisationer och enskilda invånare medverkar till nya och innovativa lösningar inom till exempel välfärd, integration och samhällsutveckling. Den sociala ekonomin med till exempel sociala företag växer. Civilsamhällets organisationer är både röstbärare och arenor för delaktighet och inkludering, ökad samhörighet mellan människor och stärkt demokrati.

Nya strukturer för samverkan mellan offentliga, ideella och privata verksamheter samt akademi växer fram i landet och nya former av överenskommelser, partnerskap och avtalsformer utvecklas för gemensamt utvecklingsarbete och innovation. Exempel är Idéburet offentligt partnerskap (IOP) mellan till exempel kommun och idéburna organisationer, liksom så kallade utfallskontrakt. En utökad samverkan med civilsamhället öppnar möjligheter för fler parter att delta i samhällsbygget och fler röster att höras. Samtidigt behöver staden vara uppmärksam på om nya samverkansformer tenderar att förflytta politisk makt, inflytande och ansvar i en riktning som begränsar demokratin.

Lokala hållbarhetsråd med representanter från det lokala näringslivet, relevanta branschorganisationer, ideella organisationer, offentliga aktörer och forskningsinstitutioner, är tänkbara arenor för möten kring lokalsamhällets hållbarhetsutmaningar. Även andra former av referensgrupper är ett sätt att ta tillvara kunskap från olika samhällssektorer.

² Social innovation: Nyttänkande sätt att möta aktuella samhällsutmaningar och förbättra människors livsvillkor, med sociala mål och medel.

Lokala samarbeten för trygghet och hälsa

Det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet drivs i av staden och polisen och involverar trafikföretag, fastighetsägare och sociala organisationer. På motsvarande sätt drivs folkhälsoarbetet i samverkan med hälso- och sjukvården och involverar till exempel studieförbund, föreningar, församlingar och vårdaktörer. Dessa samarbeten kan breddas, inspirera och involvera än fler aktörer från lokalsamhället

4.3.6 Upphandling som verktyg för hållbarhet

Offentlig upphandling kan vara ett kraftfullt verktyg och en drivande kraft och för att uppnå samhällsnyttiga mål och hållbar utveckling. Offentliga organisationer kan ställa jämställdhetskrav på leverantörer, varor och tjänster. Likaså krav på icke-diskriminering och tillgänglighet. Barnkonventionen innebär att organisationer behöver ta hänsyn till vilka konsekvenser en upphandling får för barn. Offentlig upphandling kan även beakta arbetsmiljöfrågor och verka för att leverantören ska ha ett väl fungerande arbetsmiljöarbete. Aspekterna kan beaktas längs hela leverantörskedjan och på så sätt ge effekt både lokalt och globalt. Upphandling kan också användas som verktyg att skapa sysselsättning, för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Utveckling av former för innovationsupphandling sker på nationell nivå. Tanken är att specificera önskad effekt snarare än specifik tjänst eller produkt, i syfte att främja framväxten av nya lösningar på behov inom sociala samhällsutmaningar.

Stadens upphandlingspolicy anger att lagstiftningens möjligheter till social hänsyn i upphandling ska användas. Där anges att möjligheterna för små och medelstora företag att delta vid upphandling ska beaktas. Integrationsstrategin pekar på möjligheten att använda upphandling som verktyg för att personer som står långt från arbetsmarknaden ska kunna komma i arbete. Enligt policyn för samverkan med sociala företag ska staden beakta dessa företag, varav många är arbetsintegrerande, i samband med upphandling av varor och tjänster. Olika aspekter av social hänsyn kan även beaktas inom kategoristyrningsarbetet. ”

Upphandling med social hänsyn kan medföra en högre kostnad för den tjänst eller produkt som levereras, samtidigt som andra värden uppnås för staden som helhet. Hur konsekvenserna för den enskilda enhet som får en ökad kostnad, liksom hur andra målkonflikter hanteras behöver klargöras.

4.4 Organisation och styrning

Hållbarhetsarbetet behöver organiseras på ett sätt som ger förutsättningar att hantera komplexiteten i frågorna och möjlighet att driva det tvärsektoriella arbete som krävs. Den styrning som sker vertikalt (nämnder, verksamhet) behöver korrelera med en horisontell styrning för samordning mellan ansvarsområden. En uppgift under den närmaste tiden är att vidareutveckla former för styrning utifrån tvärperspektiv med fokus på den samlade effekten - för individ, organisation och samhälle. Genom att samordnat ta tillvara initiativ och utvecklingsprocesser som pågår i organisationen kan staden skapa incitament och snabbt ta kliv framåt.

Gemensamma målbilder och tydlighet kring uppdrag, roller och ansvar är ett stöd som är särskilt viktigt när komplexiteten är stor och flera olika aktörer förväntas medverka. Rutiner för samordning över traditionella ansvars- och budgetgränser ger förutsättningar. Tydlighet kring ansvaret att lösa målkonflikter och ”skav” som uppstår då olika mål, uppdrag eller lagstiftningar möts ger stöd, liksom tydlighet kring rapportering och uppföljning av det samlade arbetet. Metoder som tydliggör den gemensamma processen och/eller ”invånarresan” ger gemensam förståelse för hur verksamheter kompletterar varandra. Kommunikation är ett centralt verktyg för att skapa förståelse för de gemensamma utmaningarna och förutsättningarna för arbetet. Det ger också involverade parter kunskap om varandras kompetens och verksamhet.

Centralt är att det finns funktioner och forum som säkrar att nämnder/förvaltningar kopplas ihop där samverkan krävs mellan flera olika kompetenser och ansvarsområden. På samma sätt behöver stadens verksamheter kopplas ihop med externa parter i frågor där sådan samverkan ger vinster för invånarna och stadens utveckling.

4.4.1 Tvärprocesser för de sociala hållbarhetsutmaningarna

Några staden-övergripande processer inom området social hållbarhet drivs redan som tvärsektoriella samarbeten och omfattar även externa aktörer. Dessa kan inspirera i den fortsatta utvecklingen där de utpekade fokusområdena kan utvecklas till, och styras som sju tvärprocesser för hållbarhet. De redan befintliga samarbetena är formaliserade antingen genom avtal med externa parter (exempel trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet, folkhälsoarbetet, områdesarbetet och BID Kålleröd) eller via interna styrdokument (integrationsstrategin). Det operativa samordningsansvaret är förlagt på den nämnd som har specialkunskap i frågorna. Arbetet drivs med stöd av särskilda samordnare.

Principen att fördela samordningsansvaret för hållbarhetsprocesserna kan bli en vital del av stadens organisering för att tydliggöra, driva och hålla samman hållbarhetsarbetet. Det operativa samordningsansvaret fördelas då bland stadens nämnder utifrån var kunskap och kompetens finns. Kommunstyrelsen har dock alltid det yttersta strategiska samordningsansvaret och ansvar för uppföljning enligt uppsiktsplikten. Det samlade arbetet inom de olika tvärprocesserna behöver kunna hållas samman gentemot stadens ledning, på både politisk nivå och förvaltningsnivå. Möjlighet och former behöver utforskas.

Sveriges kommuner och regioner (SKR) rekommendation till kommunerna är att se insatser för att stärka hälsan i befolkningen som strategi för att klara välfärden. Denna tanke, *Hälsa som strategi* kan väl integreras i strukturen och kopplas till fokusområdet Hälsa och välbefinnande.

Bilden nedan ska ses inspiration och visar ansvarsfördelning våren 2022 för de tvärssektoriella samarbeten som redan finns etablerade inom fokusområdena.

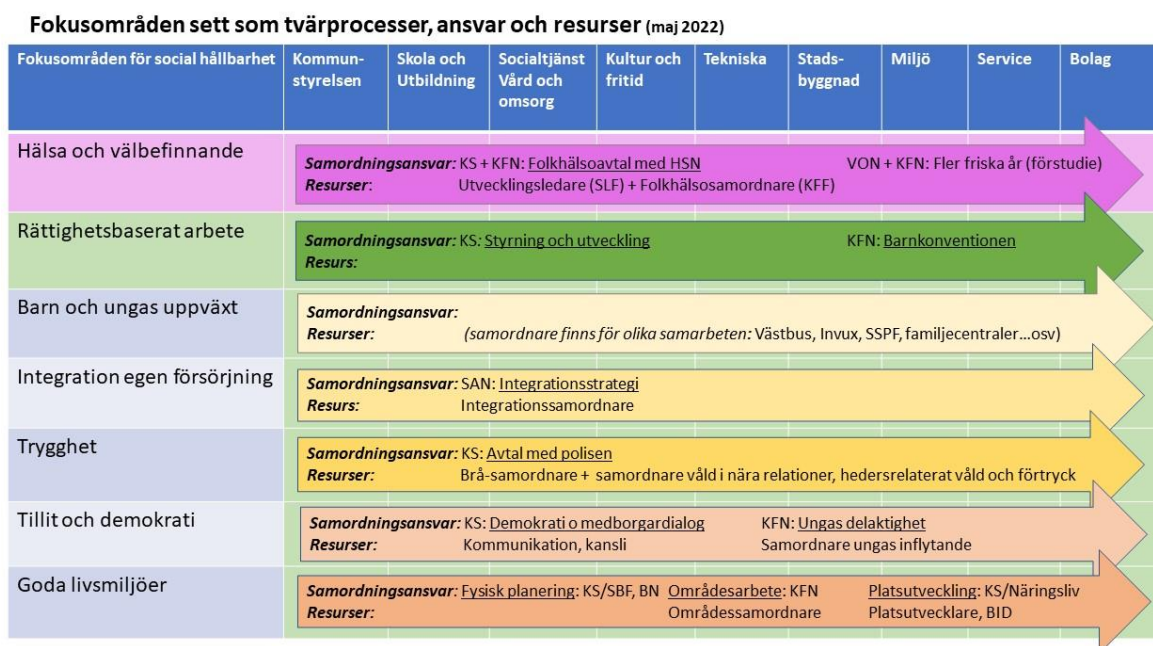

Bild 5: Skiss för inspiration

4.4.2 Tillitsbaserad styrning i staden stödjer arbetet för social hållbarhet

I stadens organisation pågår en utveckling mot ökad tillitsbaserad styrning. Tankarna bakom det tillitsbaserade förhållningssättet ligger i linje med centrala faktorer för social hållbarhet. Tillitsbaserad styrning och ledning definieras som styrning, kultur och arbetssätt där fokus ligger på verksamhetens syfte och medborgarens behov. Det handlar om att bättre ta tillvara kunskap, engagemang, kreativitet och potential som finns hos medarbetare. Mötet mellan medarbetare och brukare sätts i fokus. Synsättet öppnar för att medarbetare och brukares kunskap och erfarenheter i större utsträckning än tidigare ska kunna påverka verksamhetens utformning, vilket väntas bidra till mer relevanta insatser. Varje beslutsnivå verkar aktivt för att stimulera samverkan och relationer, och hålla ett helhetsperspektiv. Detta i syfte att skapa verksamhet som bättre möter invånarnas behov och minskar risken för att individer till exempel hamnar mellan ansvars- och organisationsgränser.

En tillitsbaserad styrning innebär minskad detaljstyrning, men ett större behov av kunskap och tydlighet kring mål och inriktning. Uppföljning får stor betydelse för att följa om verksamheten når målen.

4.4.3 Struktur och forum för styrning och samordning

Bilden nedan visar den samlade strukturen för styrning av hållbarhetsarbetet i staden. Paraplyet visar övergripande mål, där Agenda 2030 är ledstjärnan. Grupperingar för styrning och samordning för social hållbarhet syns till höger, medan vänstra sidan visar motsvarigheten för

fysisk, ekologisk hållbarhet. Samordning mellan de mest berörda nämnderna sker i två grupperingar, där Human Infrastruktur-gruppen (HI) svarar för social hållbarhet, men yttersta ansvaret för övergripande samordning ligger hos kommunstyrelse respektive stadsdirektör.

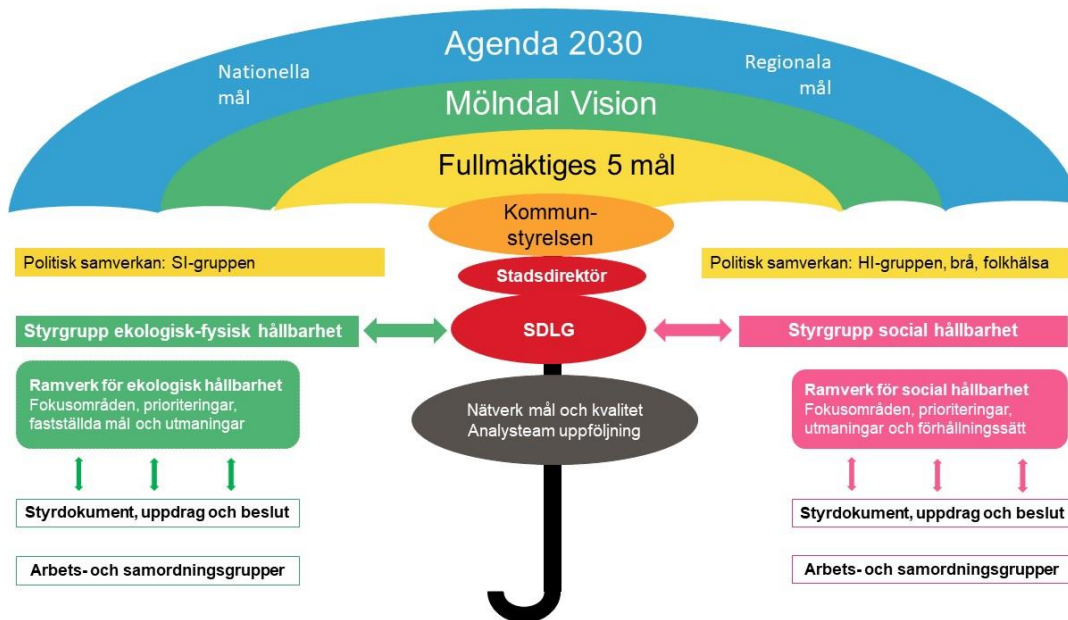

Bild 6: Struktur för styrning och samordning av hållbarhetsarbetet

Nedan beskrivs roller och forum för styrning och samordning av stadens arbete för social hållbarhet. Hur stadens bolag involveras kommer att utvecklas under hösten 2022.

Beställare: Fullmäktige är beställare av arbetet för hållbar utveckling.

Politisk styrgrupp: Kommunstyrelsens sociala hållbarhetsutskott svarar för staden-övergripande samordning utifrån ramverket för social hållbarhet. Yttersta ansvaret för strategisk samordning finns hos kommunstyrelsen.

Forum för politisk samordning: HI-gruppen, Human infrastruktur är forum för samordning på den politiska nivån mellan presidierna i nämnderna för skola, utbildning, social- och arbetsmarknad, vård och omsorg, kultur och fritid samt kommunstyrelsens sociala hållbarhetsutskott. Bolagen bereds möjlighet att delta vid behov. Utskottet har sammankallande och samordnande ansvar.

Två andra politiska grupperingar är organiserade under KS/SHU och bägge innefattar samverkan med externa parter. Ledamöter från SHU ingår i båda forum. Förslag finns om att ett kommande ungdomsforum organiseras på motsvarande sätt:

Politisk samverkan folkhälsa är forum för samverkan mellan kommunstyrelsens sociala hållbarhetsutskott, hälso- och sjukvårdsnämnden (HSN) samt kultur och fritidsnämnden kopplat till avtalet om lokal samverkan för folkhälsoarbete och social hållbarhet tecknat mellan kommunstyrelsen och HSN. Ansvar för folkhälsoarbetet delas mellan stadsledningsförvaltningen (strategisk samordning) och kultur och fritidsnämnden/förvaltningen (operativ samordning).

Brå, brottsförebyggande rådet är forum för samverkan i trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete. Här ingår ledamöter från kommunstyrelsens sociala hållbarhetsutskott samt tjänstepersoner i chefsroller eller andra roller med delegerat ansvar samt polisen. Samordnas av stadsledningsförvaltningen via brottsförebyggande samordnare.

Ungdomsforum (förslag är under politisk behandling) är forum för samordning av ungas inflytande. Ungdomsforum drivs av unga. Ledamöter från kommunstyrelsens sociala hållbarhetsutskott medverkar regelbundet, ledamöter från nämnder vid särskilda frågor.

Ledningsgrupp på förvaltningsnivå: Styrgrupp social hållbarhet svarar för samordning utifrån ramverket för social hållbarhet. I gruppen ingår förvaltningscheferna för skola, utbildning, social- och arbetsmarknad, vård och omsorg, kultur och fritid samt chef och utvecklingsledare från stadsledningsförvaltningen. Bolagen involveras utifrån behov. Avstämningar sker med stadsdirektören och dennes ledningsgrupp. Styrgruppen är beredande inför HI-gruppens möten.

Samordningsgrupper: En grupp för övergripande samordning med uppgift att verka för helhetssyn och förverkligande utifrån ramverket sammankallas av stadsledningsförvaltningens utvecklingsledare. I gruppen ingår samordnare och personer i olika strategiska roller. Olika samordnings-, arbetsgrupper och nätverk finns i frågor med koppling till fokusområdena.

Uppföljning och analys: Analysteam och Nätverk mål och kvalitet sammankallas av utvecklingsledare inom stadsledningsförvaltningen. Via gruppen samordnas stadens mål- och uppföljningsarbete. Erfarenhetsutbyte kring kvalitetsarbete och successivt ökad samordning kring metoder och arbetssätt

4.4.4 Resurser och finansiering

Utgångspunkten är att arbetet för hållbar utveckling sker integrerat i ordinarie verksamhet och därmed till största delen inom ordinarie ramar och uppdrag. Särskilda hållbarhetsåtgärder kan bli aktuella utifrån analyser, behovsbedömningar och politiska önskemål.

Hållbarhetsarbetet förutsätter helhetssyn samtidigt som budgetering och resursfördelning sker nämndvis, vilket kan försvåra. Suboptimering kan uppstå om en insats inte prioriteras, trots att den skulle kunna ge positiv effekt inom en annan nämnds ansvarsområde. Budget- och ansvarsgränser kan också verka begränsande och leda till att individers behov inte tas omhand utan ”faller mellan stolarna”. Ytterligare ett hinder för att arbeta förebyggande är budgetstyr-

ningens villkor med ettåriga budgetar. Former för finansiering och budgetering som tar hänsyn till helheten är angelägna och viktiga för att driva arbetet framåt. Nya arbetssätt behöver utforskas inom den befintliga planerings- och budgetprocessen.

Generellt ska möjligheten till finansiering via statliga eller andra former av externa medel nyttjas. Arbetet för en hållbar utveckling förutsätter dock långsiktighet. Särskilt viktigt är därför att avvägningar görs kring det långsiktiga perspektivet när projektfinsiering blir aktuell.

En modell är framtagen för arbete med sociala investeringar i Mölndal. Sociala investeringar beskrivs som satsningar i tidiga skeden för att motverka behov av större insatser senare. Syftet är att överbrygga kortsiktighet i budgetering och underlätta samverkan i utvecklingsarbete där minst två förvaltningar är involverade, bland annat genom centrala medel för satsningar. Avsikten är att utveckla nya arbetssätt för bättre effekt för individ, organisation och samhälle. Arbetssätt som motsvarar förväntningarna ska permanentas och kunna ersätta tidigare insatser. Modellen ska även stödja omställningen från en reaktiv till en mera proaktiv organisation.

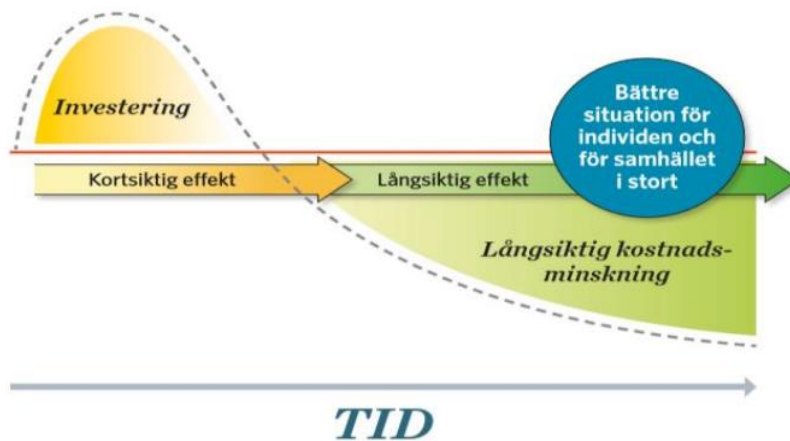

Bild 7: Social investering. (Källa SKR, Guide - Helhet, hållbarhet och resultat.)

4.4.5 Uppföljning

Uppföljning av arbetet för social hållbarhet kopplas till uppföljningen av fullmäktiges övergripande mål. Ramverket utgör samtidigt underlag för vad uppföljningen av fullmäktigemålen behöver fokusera. Uppföljning och rapportering ska bidra till en samlad helhetsbild och ske utifrån individ- och befolkningsperspektiv, snarare än utifrån organisation. Uppföljning av arbete som nämnderna gör inom egen rådighet och ansvar följs upp i ordinarie verksamhetsuppföljning.

Ett begränsat antal indikatorer tas fram för att följa utvecklingen. Indikatorerna kopplas till fokusområdena och länkas när det är relevant till de berörda staden-övergripande styrdokument. Genom att löpande följa hur staden tar steg framåt även i styrning och samverkan för hållbarhet kan arbetsformerna förfinas. Arbetet för stärkt rättighetsperspektiv är centralt att följa, liksom hur arbete med delaktighet och dialog med invånare och brukare utvecklas. Även

andra förutsättningar som längs vägen bedöms vara avgörande för ett framgångsrikt arbete ska uppmärksammas.

Två analysteam med representanter från samtliga förvaltningar arbetar med analys och uppföljning av dels social hållbarhet, dels fysisk/ekologisk hållbarhet. Bolagen involveras i arbetet på relevant sätt. Arbetet leds av stadsledningsförvaltningen och vidareutvecklas successivt.

5. Fokusområden för social hållbarhet

I det här avsnittet görs en övergripande presentation av de sju fokusområdena. En djupare beskrivning och analys finns i bilaga.

Fokusområdena är:

- Barn och ungas goda uppväxtvillkor
- Integration och egen försörjning
- Trygghet
- Tillit och demokrati
- Hälsa och välmående
- Goda livsmiljöer – och goda livsvillkor i hela staden
- Rättighetsperspektiv för likvärdighet, inkludering och icke-diskriminering

Varje fokusområde presenteras med en inledande beskrivning och avslutas med tre-fyra punkter som pekar ut gemensamt fokus under de närmaste åren. Den *Utmaning* som anges inom varje fokusområde återfinns till stor del i fullmäktiges övergripande mål, men har förtydligats eller fått en riktning.

Barn och ungas goda uppväxtvillkor

Utmaning: Tillsammans stödja fler barn och unga att fullfölja sina studier, må bra och känna framtidstro

Barn och unga har rätt till goda uppväxtår och från 2020 är barnkonventionen lag. Barn- och ungdomstiden och speciellt de allra första levnadsåren har betydelse för hälsa och livsvillkor under hela livet. Barns uppväxt präglas av familjens livsvillkor och olikheter råder redan i tidig ålder, beroende på till exempel familjens socioekonomiska status, föräldrars hälsa och förmåga till omsorg. Barn i mer sårbara familjer löper större risk för både fysisk och psykisk ohälsa. Stöd i föräldraskapet ger positiva effekter för hela familjen och för barnen långt upp i vuxen ålder. Ett familjecentrerat synsätt tar tillvara och stärker familjens resurser. Psykiskt nedsatt välbefinnande och ohälsa i unga år ökar risken för psykisk ohälsa även i vuxen ålder.

Många utmaningar har i forskning visat sig beröras av samma bakomliggande risk- och skyddsfaktorer. Genom att tidigt arbeta med riskfaktorer och stärka skyddsfaktorer, kan effekter nås på många problemområden samtidigt. Tidiga insatser som är samordnade och synkroniserade bidrar till minskat behov av senare mera omfattande och kostnadskrävande insatser.

Kraftsamling för fullföljda studier inom Västra Götaland pekar ut att parter med olika ansvarsområden, resurser och perspektiv måste samarbeta för att nå resultat. Insatser från olika aktörer krävs för att utjämna skillnader i barns möjligheter utifrån olika socioekonomiska förutsättningar. Centralt är att förbättra barns psykiska hälsa, ökat fokus på de tidiga levnadsåren och språkutveckling, liksom stöd till unga att fullfölja sina studier.

Barn och unga tillbringar stor del av sin tid i förskola och skola. Dessa miljöer är därmed viktiga arenor för det gemensamma arbetet med att skapa en god grund för barns och ungdomars liv. Att barn och unga trivs i skolmiljön är en skyddsfaktor med stor betydelse för både lärande och välmående. Goda skolresultat och fullföljda gymnasiestudier stärker möjligheterna till arbete och goda livsvillkor under livet. En meningsfull fritid är en skyddsfaktor och föreningslivet är en också viktig aktör och arena för främjande och förebyggande insatser. Levnadsvanor grundläggs tidigt och goda vanor bidrar positivt till både fysisk och psykisk hälsa.

Flera samverkansgrupperingar finns i Mölndal till stöd för barn och unga, främst runt insatser på individnivå. En gemensam helhetssyn kan underlätta samverkan i tidiga skeden och även stärka samordningen mellan förebyggande insatser och de behov av åtgärder som identifieras i sena skeden.

Tillsammans fokuserar vi under 2022 - 2026 på att

- Förtydliga vårt gemensamma uppdrag för barn och ungas uppväxtvillkor och hälsa.
- Tidigt uppmärksamma barn och unga med behov av stöd. Tillsammans erbjuda tidiga och samordnade insatser, liksom stöd i föräldraskapet.
- Främja psykisk hälsa samt förebygga och tidigt begränsa psykisk ohälsa hos barn och unga.
- Stödja barn och unga att fullfölja sina studier.

Integration och egen försörjning

Utmaning: Förbättra möjligheterna för fler att nå egen försörjning och social etablering

Flera olika faktorer bidrar till svårigheter att nå arbetsmarknaden, tex funktionsvariation, ohälsa, ålder eller oavslutad utbildning, liksom missbruk och tidigare kriminalitet. Bristande språkkunskaper och få sociala nätverk kan vara andra faktorer. Unga som inte avslutat gymnasiet är en sårbar grupp med ofta komplex problematik. Grupper med kort utbildning halkar efter i både livsvillkor och hälsa.

Varierande utbildningsnivå och olika förutsättningar hos invånare med svårighet att nå arbetsmarknaden, kräver att det finns ett brett utbud av olika vägar till etablering och egen försörjning. Den lokala arbetsmarknaden består av många kunskapsintensiva företag. Det försvårar i viss mån matchningen mellan den kompetens arbetsgivare efterfrågar och den kompetens invånare har. Formerna för livslångt lärande behöver ständigt utvecklas för att möta både individernas och arbetsmarknadens behov, inte minst utifrån den höga förändringstakt som råder. Erfarenheterna visar att olika varianter av yrkesutbildningar med språkstöd, lärlingsutbildningar mm, nära kopplade till arbetsmarknaden ger god effekt. Språkinläring kopplad till praktik på arbetsplatser, och utbildningar inriktade på bristyrken har visat sig vara framgångsrika och kan möta behov av kompetensförsörjning som finns i stadens egen organisation.

Att förbättra möjligheterna för nyanlända och utrikesfödda att nå etablering och egen försörjning är en stor utmaning för hela landet. Integration berör alla i samhället, både tidigare mölndalsbor och nya invånare. Kommunens alla verksamheter har uppgiften att bidra. Etablering i ett nytt land handlar om bostad, egen försörjning och språk, om social förankring och gemenskap. Det berör kunskap om kultur, normer och värderingar. Att få möjligheter att snabbt lära sig svenska språket är en nyckel. Integrationen sker i vardagen - i skolan, på arbetsplatser och företag, i bostadsområden, i föreningsliv och andra sociala sammanhang. Sociala kontakter och nätverk ökar möjligheten att få arbete.

Nyanlända med ingen eller kort utbildning från hemlandet har längre väg till sysselsättning och egen försörjning än grupper med längre utbildning. Män når fortare etablering på arbetsmarknaden än kvinnor. Skyddsbehövande och deras anhöriga har generellt en lägre sysselsättningsgrad, i jämförelse med övriga utrikes födda. Diskriminering har identifierats som en av flera orsaker till lång etableringstid.

Tillsammans fokuserar vi under 2022 - 2026 på att

- Utveckla möjligheterna till livslångt lärande, via formell utbildning och på andra sätt.
- Verka för breddad arbetsmarknad i syfte att nå ökad inkludering.
- Integration utrikesfödda - stärka och samordna arbetet enligt stadens integrationsstrategi. Inledningsvis fokus på fler praktikplatser.
- Stödja ungdomar och unga vuxna att fullfölja sina studier och finna vägar in på arbetsmarknaden (*se även fokusområde Barn och unga*)

Trygghet

Utmaning: Skapa trygga centrum, trygga ungdomsmiljöer och verka för minskat våld i alla former och i nära relationer

Att känna sig trygg är en förutsättning för välmående och livskvalitet i alla åldrar. Alla, särskilt barn och unga behöver känna sig trygga i sin vardag, i hemmet, i skolan, på jobbet, i fritidsaktiviteter mm. Otrygghet kan innebära begränsningar och påverka vardagsliv, sociala kontakter, delaktighet och hälsa negativt. Få människor är rädda för att röra sig utomhus dagtid, däremot är den upplevda otryggheten större under kvällar och nätter. Tilltalande miljöer bidrar till att fler personer rör sig i området, vilket ökar den upplevda tryggheten. En väl utformad miljö kan begränsa risken för brott.

Otrygghet och oro för brott hänger dock inte alltid samman med den faktiska förekomsten av brott. Trygghet är kopplat till den fysiska miljön, men också till relationer mellan människor och grupper. Otrygghet hos grupper av människor kan leda till misstänksamhet, sociala spänningar och i förlängningen till social oro i hela samhället.

Ett liv fritt från våld är en mänsklig rättighet. Våldet har många former och är en central faktor bakom ohälsa och en faktor knuten till kriminalitet och droger. Förebyggande arbete som tidigt motverkar kränkningar, mobbning, lindriga former av våld och destruktiva manlighetsnormer kan förhindra eskalering till grövre våld. Sådana förebyggande insatser har stor betydelse bland unga. Att förebygga våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är att arbeta för ökad jämställdhet.

Tillsammans fokuserar vi under 2022-2026 på att

- Bevara och skapa trygga centrum-miljöer i våra tätorter.
- Värna trygga ungdomsmiljöer genom att motverka och förebygga mobbning, kränkningar, hot och våld i både fysiska och digitala miljöer där unga vistas
- Tydliggöra ett samordnat våldsförebyggande arbete där det förebyggande arbetet mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck ingår
- Förebygga och motverka narkotika bland unga

Tillit och demokrati

Utmaning: Behålla och stärka tilliten mellan mölndalsborna och förtroendet för staden och demokratin

Den mellanmännskliga tilliten är ett viktigt kitt som håller ihop människor, grupper och samhällen. Denna tillit stärks av sociala band och av både nära och mer ytliga relationer mellan människor. Länder med hög social eller mellanmännsklig tillit har i regel en stabil demokrati, stark ekonomi, god folkhälsa, större jämlikhet och låg brottslighet jämfört med länder med lägre tillit. I Sverige och Norden är graden av mellanmännsklig tillit internationellt sett mycket hög. Samtidigt råder skillnader i tillit mellan olika befolkningsgrupper och dessa skillnader har ökat under senare år. Generellt sett finns de högsta nivåerna av tillit bland högre tjänstemän, högutbildade och människor som upplever god hälsa. Flera socialt utsatta grupper som är beroende av välfärden har däremot en klart lägre och minskande tillit till både samhället och andra människor.

Det finns en risk att tilliten minskar om det offentliga inte kan leverera välfärd på ett sätt som motsvarar invånarna förväntningar. För att motverka detta är en rättssäker myndighetsutövning och transparens runt beslut och fördelning av resurser angelägen, liksom att staden lyssnar på kommuninvånarens och företagares behov. Att kommunicera på ett enkelt och begripligt sätt och tillvarata allas rätt till lika behandling kan bidra till stärkt förtroende för staden. Det samma gäller när anställda har förutsättningar och kunskap för gott bemötande.

Kommuner och regioner har ett viktigt demokratiuppdrag att genomföra allmänna val och föra dialog med medborgare och andra samhällsaktörer. Sverige har traditionellt en låg grad av politisk polarisering, men nu syns tecken på ökat ideologiskt avstånd när det gäller frågor som rör mångkultur, identitet, globalisering och migration.

I undersökningar syns också en tendens till att unga, men också vuxna, inte ser ett demokratiskt styrelseskick som en självklarhet. Många känner att de stora samhällsutmaningarna behöver lösas snabbt och kraftfullt och litar inte på att de demokratiska systemen kan tillgodose det. Trenden är att antalet aktiva i politiska partier minskar, men att engagemang i samhällsfrågor tar sig andra uttryck. Såväl näringsliv, som föreningar och enskilda personer engagerar sig, men på andra och varierande sätt i samhällets utveckling.

Tillsammans fokuserar vi under 2022 - 2026 på att

- Förtydliga kommunens demokratiuppdrag, att verka för ett demokratiskt samhälle
- Stärka dialogen mellan invånare och stad (politiker, tjänstepersoner, anställda) för att ta tillvara kunskap och involvera dem som berörs av insatser och verksamhet
- Göra staden mer tillgänglig och synlig i alla tätorter och stadsdelar
- Tillsammans stärka nyanländas kunskap och förståelse för det svenska samhället och demokratin.
- Värna ett livskraftigt föreningsliv och en stark civil sektor.

Hälsa och välbefinnande

Utmaning: Främja psykisk hälsa, öka tillgången till sociala sammanhang och gemenskap och stärka förutsättningar för självständigt liv i alla åldrar

En god hälsa i befolkning är en förutsättning för samhällets utveckling. Även i Sverige som är ett socialt stabilt samhälle med hög välfärd och generellt god folkhälsa, finns systematiska skillnader i livsvillkor och hälsa mellan olika befolkningsgrupper. En god och jämlikt fördelad hälsa kan ses som ett mått på social hållbarhet.

Hälsan är genomgående bättre i grupper med lång utbildning och god inkomst och sämre i ekonomiskt och socialt sårbara grupper. Diskrimineringsgrunderna, bland annat kön, ålder, migration, sexuell läggning, könsidentitet och funktionsnedsättning kan också bidra till ojämlikhet i hälsa. En högre andel män än kvinnor upplever god allmän hälsa, och fler yngre än äldre, även om yngre i betydligt större omfattning upplever psykisk ohälsa än vuxna och äldre. I grupper med funktionsnedsättning är hälsan generellt lägre. Förutom livsvillkor och levnadsförhållanden har också levnadsvanor betydelse.

Hälsa handlar om hur vi mår och trivs med livet, och om förmågan att klara av livets naturliga utmaningar. Hälsa förändras över tid och det är möjligt att trots sjukdom uppleva stort välbefinnande, liksom att vara frisk men ändå må dåligt. Nedstämdhet och stress är vanligaste orsakerna bakom nedsatt välbefinnande. Stress kan orsakas av en alltför kravfylld vardag, men också av brist på meningsfull sysselsättning, otrygghet eller att inte få utlopp för sina förmågor. Digitalt utanförskap och ofrivillig ensamhet kan också vara faktorer bakom stress och ohälsa. Ibland kan andras bemötande och den fysiska eller sociala miljön begränsa i större utsträckning än den egna förmågan och på så sätt leda till ohälsa.

SKR, Sveriges kommuner och regioner lyfter inom ”Strategi för hälsa” vikten av att kommunerna fokuserar på att förbättra befolkningens hälsa, vilket ses som avgörande för att klara välfärdsverksamheterna in i framtiden. Befolkningens hälsa under hela livet både påverkas av och påverkar välfärdens verksamheter. Genom att arbeta med ”Hälsa som strategi” kommer invånaren i centrum, liksom livscykelperspektiv och långsiktighet. Främjande och förebyggande insatser blir en nödvändighet som behöver genomsyra stadens alla verksamheter. Hälsofrämjande insatser formas så att grupper med olika förutsättningar kan ta del av dem.

Tillsammans fokuserar vi under 2022 - 2026 på att

- Utveckla *Hälsa som strategi* med sikte på att hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbete genomsyrar stadens alla verksamheter.
- Stärka förutsättningarna för *Fler friska år* och då särskilt uppmärksamma äldre och grupper med funktionsvariationer eller riskfaktorer för ohälsa.
- Ta fram och implementera suicidförebyggande handlingsplan, inkl förebyggande insatser för att tidigt uppmärksamma grupper med risk för psykisk ohälsa.
- Verka för ökad rörelse och minskat stillasittande i vardagen för alla åldrar.

Goda livsmiljöer och goda livsvillkor i hela staden

Utmaning: Bevara och skapa goda livsmiljöer, motverka segregation och i samverkan bidra till stärkta livsvillkor i de områden där det finns behov

God livsmiljö omfattar både fysisk miljö och sociala värden och har stor betydelse för vår hälsa. Det handlar om bebyggd miljö med god gestaltning, med ren luft, utan buller och med utomhusytor och offentliga rum som upplevs trygga och attraktiva. Närhet till den service och de funktioner som behövs i vardagen - skolor, arbetsplatser, kultur, fritid och handel, kollektivtrafik underlättar vardagslivet och bidrar till livskvalitet. Social gemenskap och möjlighet att påverka och vara delaktig är också centralt för hälsa och välmående.

Trenden idag är att vi i allt större utsträckning bor nära de som är lika oss själva, dvs alltmer segregat. Boendesegregationen är den främsta anledningen bakom den totala segregationen. Bristen på bostäder påverkar främst redan sårbara grupper. En stark urbanisering har lett fram till spänningar mellan land och stad globalt, men även lokalt i enskilda kommuner. Det finns inget uttalat utanförskapsområde eller stark segregation i Mölndal, men livsvillkoren skiljer sig ändå mellan olika befolkningsgrupper och bostadsområden. I varje tätort finns områden med något sämre sociala förutsättningar än genomsnittet i staden.

Staden kan på olika sätt verka för goda livsmiljöer. En blandning av olika bostadstyper ger fler invånare möjlighet att välja var de vill bo, och att kunna bo kvar i en stadsdel även vid förändrad livssituation. Staden bidrar till goda livsvillkor för fler genom att bevaka att de funktioner och platser som är viktiga i vardagslivet är tillgängliga för alla. God tillgång till kommunikationer kan öka möjligheten till självständigt liv, till att nå egen försörjning, delta i utbildning eller välja arbetsplats. Närhet till grönområden underlättar friluftsliv och rekreation och bidrar till att både barn och vuxna rör sig mer. Detsamma gäller närhet till fritidsanläggningar och gång- och cykelbanor. Lekplatser kan dessutom underlätta möten.

En god livsmiljö erbjuder möjlighet till sociala sammanhang och nätverk, gemenskap och delaktighet. Mötesplatser, verksamheter, platser, torg och stråk som gör att människor från olika sociala grupperingar möts och ser varandra i vardagen kan öka vår tillit och bidra till ökad trygghet. Att samla olika typer av offentlig service och göra den lätt tillgänglig lokalt i kommundelarna underlättar för fler att ta del utbudet som finns, till exempel via familjecentraler och träffpunkter, eller utifrån tanken om ”skolan mitt i byn”.

Det etablerade områdesarbetet i Bifrost, Balltorp, Åby och Lindome för trygghet och gemenskap omfattar tät samverkan runt aktiviteter och löpande dialog mellan boende, föreningar, företag, fastighetsägare, stadens verksamheter och andra offentliga aktörer. En mångfald av kraft tas tillvara, liksom kännedomen om det lokala området och de behov som finns där. Barn och unga uppmärksammas särskilt. BID (Business Improvement District) i Kålleröd har liknande ambitioner initierat utifrån ett näringslivsperspektiv.

Vid nybyggnation kan markanvisning användas som verktyg för att styra bland annat typ av bostäder, krav på mötesplatser och liknande. Genom att vara konkret i stadsbyggnadsproces-

sens översiktliga planer och markanvisningar kan staden åstadkomma mer. Den fysiska planeringen omfattar idag i huvudsak förtätning inom redan existerande stadsdelar och en avvägning måste göras mellan olika ofta motstående intressen. Vanligen är externa fastighetsbolag och företag byggherrar. Det gör att kommunens planering sker utifrån avgränsade detaljplaner, vilket begränsar möjligheterna till helhetssyn. Komplexiteten medför dock att dialog och samverkan kommer i fokus. Sociala konsekvensanalyser görs för att identifiera viktiga kvaliteter men också sociala utmaningar. Fysisk planering handlar om strukturer som blir gällande för lång tid framöver och påverkar många invånare.

I Mölndal utgör översiktsplan, bostadsförsörjningsprogram och kulturmiljöprogram en helhet som visar stadens inriktning och målsättning för stadsplaneringen. Den nationella arkitekturpolicyn anger att ”Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön”.

Tillsammans fokuserar vi under 2022–2026 på att

- Implementera och arbeta utifrån principerna i den nya översiktsplanen, för god planering som bidrar till ett gott vardagsliv och motverkar segregation.
- Stärka strukturerna för samverkan runt det sociala perspektivet i stadsbyggnadsfrågor och vid planering av verksamhetslokaler.
- Öka dialogen med invånare och externa aktörer i tidiga skeden av planeringen.
- Tydligare använda geografin som bas i arbetet för social hållbarhet och goda livsvillkor. Till exempel samla offentlig service för olika åldrar lokalt och därigenom göra den lätt tillgänglig och attraktiv. Använda erfarenheter och möjligheter som områdesarbetet och BID Kålleröd erbjuder och se dessa som infrastruktur för dialog, samverkan och utveckling i områdena.

Rättighetsperspektiv

Utmaning: Främja likvärdighet, inkludering och icke-diskriminering

All offentlig verksamhet ska bidra till att de mänskliga rättigheterna respekteras, skyddas och uppfylls. Ett arbete för att skapa likvärdiga förutsättningar och respekt för mänskliga rättigheter är centralt för en hållbar utveckling och välfärd, och ligger i linje med att bevara social sammanhållning och minska utanförskap. Utmaningen är att forma den offentliga verksamheten så att den blir tillgänglig för alla. Praktiskt innebär det att göra olika, dvs bemöta människor och grupper på olika sätt för att därigenom skapa likvärdiga förutsättningar. Vi vet att det råder skillnader i livsvillkor mellan olika befolkningsgrupper och även skillnader i hur olika grupper har möjlighet att ta del av stadens verksamheter. Vår kunskap är dock begränsad. Uppföljning utifrån till exempel kön, ålder, funktionsvariation eller andra olikheter skulle bidra till breddad kunskap.

Begreppet *jämlikhet* handlar om alla människors lika värde och möjlighet att påverka sina egna liv och samhället. Diskrimineringslagen syftar till att både motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Att vara berörd av flera av diskrimineringsgrunderna innebär inte sällan att leva i dubbel utsatthet. *Jämställdhet* har fokus på kvinnors och mäns lika möjligheter. Utgångspunkten är att alltid beakta omotiverade könsskillnader, men aldrig bara könsskillnader, utan alltid i kombination med andra omständigheter utifrån diskrimineringsgrunderna (intersektionalitet).

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) gäller sedan 1 januari 2020 som svensk lag. Så gott som alla barn och unga kommer i kontakt med kommunens verksamhet under sin vardag. Staden har både stort ansvar och stora möjligheter att uppfylla konventionen. Det innebär bland annat att systematiskt göra barn delaktiga i frågor som berör och engagerar dem och om att barn ska känna till sina rättigheter. Barnets bästa ska beaktas i alla frågor som rör dem och barn ska få möjlighet att utvecklas utifrån sina egna förutsättningar.

En vägledning för ett rättighetsbaserat arbete är att använda FN:s principer om *Icke-diskriminering och Jämlikhet, Delaktighet och Inkludering, Ansvar och Transparens*. Inkludering sker genom att ordinarie verksamheter och bemötande formas att fungera inte bara för majoriteten, utan för alla. Centralt är att lyssna till allas röster, även de som vanligen inte hörs. Kunskap om vad som krävs finns hos dem som berörs. Öppenhet och transparens kring beslut, beslutsvägar och ansvar gör att invånare kan framföra frågor, invändningar och förslag.

Tillsammans fokuserar vi under 2022 - 2026 på att

- Hålla hög kunskap och medvetenhet om mänskliga rättigheter i stadens organisation. Barnkonventionen har särskild prioritet.
- Integrera rättighetsperspektiv i styrning och ledning, vid behovsanalyser och uppföljning. Jämställdhetsperspektiv är grunden.

- Öka kunskapen om skillnader i livsvillkor, stärka inkludering, delaktighet och icke-diskriminering
- Dela erfarenheter och kunskap samt konkreta arbetsmetoder

Mål för den nationella jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. De sex delmålen omfattar makt och inflytande, ekonomisk jämställdhet, jämställd utbildning, jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, jämställd hälsa samt att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Fokusområdenas koppling till Agenda 2030

Här visas hur fokusområdena knyter an till de globala målen på en övergripande nivå. I tabellen i bilaga 2 presenteras relevanta globala delmål kopplade till respektive fokusområde.

Integration och egen försörjning

Barn och unga

Tillit och demokrati

Trygghet

Hälsa och välbefinnande

Goda livsmiljöer - och goda livsvillkor i hela staden

Rättighetsbaserat arbete

Delmål i Agenda 2030 och lokala fokusområden

Fokusområden för social hållbarhet i Mölndal							
Agenda 2030 - relevanta mål och delmål, urval	Barn och ungas goda uppväxtvillkor	Integration och egen försörjning	Trygghet (inkl vålds-förebyggande och VINR)	Tillit och demokrati	Hälsa och välbefinnande	Goda livsmiljöer - goda livsvillkor i hela staden	Rättighetsperspektiv, likvärdighet, icke-diskriminering
Mål 1: Ingen fattigdom. Avskaffa fattigdom i alla dess former överallt.							
1.2 Till 2030 minst halvera den andel män, kvinnor och barn i alla åldrar som lever i någon form av fattigdom enligt nationella definitionerna (saknas nationell definition av fattigdom i Sverige. Ofta används dock måttet < 60% av medianinkomst)	X	X			X		X
Mål 2: Ingen hunger: Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedels-försörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk							
2.1 Senast 2030 avskaffa hunger och garantera alla människor, i synnerhet de fattiga och människor i utsatta situationer, inklusive små barn, tillgång till tillräckligt med säker och näringsrik mat året om.	X				X		X
2.2 Senast 2030 avskaffa alla former av undernäring, bland annat genom att senaste 2025 nå de internationellt överenskomna målen i fråga om tillväxthämning och undervikt bland barn under fem år, samt tillgodse tonårsflickors, gravida och ammande kvinnors samt äldre personers näringsbehov.	X				X		X
Mål 3 God hälsa och välbefinnande: Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar							
3.2 Senast 2030 säkerställa att inga barn under fem år dör av orsaker som hade kunnat förebyggas.	X		X			X	X
3.4 Till 2030 genom förebyggande insatser och behandling minska det antal människor som dör i förtid av icke-smittsamma sjukdomar med 1/3 samt främja psykisk hälsa och välbefinnande	X				X		X
3.5 Stärka insatserna för att förebygga och behandla drogmissbruk, inklusive narkotikamissbruk och skadligt alkoholbruk (ANDT).	X		X		X		X

Fokusområden för social hållbarhet i Mölndal

Agenda 2030 - relevanta mål och delmål, urval	Barn och ungas goda uppväxtvillkor	Integration och egen försörjning	Trygghet (inkl vålds-förebyggande och VINR)	Tillit och demokrati	Hälsa och välbefinnande	Goda livsmiljöer - goda livsvillkor i hela staden	Rättighetsperspektiv, likvärdighet, icke-diskriminering
Mål 4: God utbildning för alla: Säkerställ en inkluderande och jämlik utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.							
4.1 Senast 2030 säkerställa att flickor och pojkar fullbordar likvärdig grundskole- och gymnasieutbildning av god kvalitet som leder till relevanta och ändamålsenliga kunskaper.	X					X	X
4.2 Senast 2030 säkerställa att alla flickor och pojkar har tillgång till förskola av god kvalitet som ger omvårdnad och förbereder dem för att börja grundskolan.	X					X	X
4.3 Senast 2030 säkerställa att alla kvinnor och män har lika tillgång till yrkes-, eftergymnasial- och högskoleutbildning av god kvalitet.		X					X
4.4 Till 2030 väsentligen öka det antal ungdomar och vuxna som har relevanta färdigheter, däribland tekniska färdigheter och yrkeskunnande för sysselsättning, anständigt arbete och entreprenörskap.	X	X				X	X
4.5 Senast 2030 avskaffa skillnaderna mellan könen inom utbildningsområdet och säkerställa lika tillgång till utbildning för utsatta personer, inklusive personer med funktionsnedsättning, ursprungsfolk och barn som lever i utsatta förhållanden.	X	X					X
4.7 Senast 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper som behövs för att en främja hållbar utveckling, bland annat genom utbildning för hållbar utveckling och hållbara livsstilar, mänskliga rättigheter, jämställdhet, främjande av en kultur av fred, ickevåld och globalt medborgarskap samt värdesättande av kulturell mångfald och kulturens bidrag till hållbar utveckling.	X	X		X	X	X	X
4.A Skapa inkluderande och trygga utbildningsmiljöer som är anpassade för barn och personer med funktionsnedsättning, samt tar hänsyn till jämställdhetsaspekter och erbjuder en fredlig och ändamålsenlig lärandemiljö för alla.	X	X			X		X
Mål 5 Jämställdhet: Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt							
5.2 Avskaffa alla former av våld mot och utnyttjande av alla flickor och kvinnor i det offentliga och privata rummet, inklusive människohandel, sexuellt utbytjande och andra typer av exploatering.	X		X		X	X	X
5.4 Erkänna och värdesätta obetalt omsorgs- och hushållsarbete och främja delat ansvar i hushållet o familjen.					X		X

Fokusområden för social hållbarhet i Mölndal							
Agenda 2030 - relevanta mål och delmål, urval	Barn och ungas goda uppväxtvillkor	Integration och egen försörjning	Trygghet (inkl vålds-förebyggande och VINR)	Tillit och demokrati	Hälsa och välbefinnande	Goda livsmiljöer - goda livsvillkor i hela staden	Rättighetsperspektiv, likvärdighet, icke-diskriminering
5.5 Tillförsäkra kvinnor fullt deltagande och lika möjligheter till ledarskap på alla nivåer i det politiska, ekonomiska och offentliga livet.		X		X			X
5.B Öka användningen av informations- och kommunikationsteknik för att främja kvinnors egenmakt					X		X
Mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt							
8.5 Senast 2030 uppnå full sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla kvinnor och män, inklusive ungdomar och personer med funktionsnedsättning, samt lika lön för likvärdigt arbete.		X					X
8.6 Till 2020 väsentligt minska den andel ungdomar som varken arbetar eller studerar.	X	X			X	X	X
8.9 Senast 2030 utarbeta och genomföra politik för hållbar turism som skapar arbetstillfällen och främjar lokal kultur och lokala produkter.		X					X
Mål 10 Minskad ojämlikhet. Minska ojämlikheten inom och mellan länder							
10.1 Till 2030 successivt uppnå och upprätthålla en inkomstillväxt högre än det nationella genomsnittet för de 40 procent av befolkningen som har lägst inkomst.		X					X
10.2 Till 2030 möjliggöra och verka för att människor, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, ras, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk eller annan ställning, blir inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet.	X	X		X	X	X	X
Mål 11. Hållbara städer och samhällen. Städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.							
11.1 Senast 2030 säkra tillgång för alla till fullgoda säkra och ekonomiskt överkomliga bostäder och grundläggande tjänster samt rusta upp slumområden.						X	X
11.3 Till 2030 verka för en inkluderande och hållbar urbanisering samt förbättra kapaciteten för deltagandebaserad, integrerad och hållbar planering och förvaltning av bosättningar i alla länder.				X		X	X

Fokusområden för social hållbarhet i Mölndal

Agenda 2030 - relevanta mål och delmål, urval	Barn och ungas goda uppväxtvillkor	Integration och egen försörjning	Trygghet (inkl vålds-förebyggande och VINR)	Tillit och demokrati	Hälsa och välbefinnande	Goda livsmiljöer - goda livsvillkor i hela staden	Rättighetsperspektiv, likvärdighet, icke-diskriminering
11.7 Till 2030 tillhandahålla unversell tillgång till säkra, inkluderande och tillgängliga grönområden och offentliga platser, i synnerhet för kvinnor och barn, äldre personer och personer med funktionsnedsättning.			X			X	X
Mål 16. Fredliga och inkluderande samhällen							
16.1 Avsevärt minska alla former av våld och dödligt våld överallt.	X		X				X
16.2 Eliminera övergrepp, utnyttjande, människohandel och alla former av våld och tortyr mot barn.	X		X				X
16.6 Bygga upp effektiva och transparenta institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer				X			
16.7 Säkerställa ett lyhört, inkluderande, deltagarbaserat och representativt beslutsfattande på alla nivåer.				X		X	X
16.10 Säkerställa allmän tillgång till information och skydda grundläggande friheter, i enlighet med nationell lagstiftning och internationella avtal.				X			X
16.B Verka för och genomdriva icke-diskriminerande lagstiftning och politik för en hållbar utveckling.							X
Mål 17. Genomförande och partnerskap							
17.17 Uppmuntra och främja effektiva offentliga och offentlig-privata partnerskap samt partnerskap inom det civila samhället vilka bygger på erfarenheterna från andra partnerskap och deras finansieringsstrategier.	X	X	X	X	X	X	X

Fokusområden Social hållbarhet och berörda nämnder

Bilaga 3

Fokusområden	KS SHU Brå f-hälsa	KS AGU	KS AU n-liv	KS PEU	KS LFU	KFN	SAN	SKN	UTN	VON	SEN	BN	TEN	MN	ÖN
Rättighetsperspektiv															
Hålla hög kunskap och medvetenhet om mänskliga rättigheter i stadens organisation. Barnkonventionen har särskild prioritet.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Integrera rättighetsperspektiv i styrning och ledning, vid behovsanalyser och uppföljning. Jämställdhetsperspektiv är grunden	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Öka kunskapen om skillnader i livsvillkor, stärka inkludering, delaktighet och icke-diskriminering	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Dela erfarenheter och kunskap samt konkreta arbetsmetoder	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Barn och ungas goda uppväxtvillkor															
Utveckla rutinerna för att tidigt uppmärksamma barn och unga med behov av stöd. Tillsammans erbjuda tidiga och samordnade insatser, liksom stöd i föräldraskapet.							X	X	X	X	X				(X)
Förebygga och tidigt psykisk ohälsa bland barn och unga	X						X	X	X	X	(X)				(X)
Stödja barn och unga att fullfölja sina studier	X	(X)	(X)				X	X	X	X					
Förtydliga det gemensamma uppdraget för barn och ungas goda uppväxtvillkor.	X						X	X	X	X					
Integration och egen försörjning															
Utveckla möjligheterna till livslångt lärande, via formell utbildning och på annat sätt.				(X)			X	X	X	X	X				
Verka för breddad arbetsmarknad i syfte att nå ökad inkludering.		X	X					X		X	X				
Integration utrikesfödda - stärka och samordna arbetet enligt stadens integrationsstrategi. Inledningsvis fokus på fler praktikplatser	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	(X)
Stödja ungdomar och unga vuxna att fullfölja sina studier och finna vägar in på arbetsmarknaden.	X	X	X				X	X	X	X	(X)		(X)		

Fokusområden	KS SHU Brå f-hälsa	KS AGU	KS AU n-liv	KS PEU	KS LFU	KFN	SAN	SKN	UTN	VON	SEN	BN	TEN	MN	ÖN
Trygghet															
Bevara och skapa trygga centrum-miljöer i våra tätorter	X		X	X	X	X	X					X	X		
Motverka och förebygga mobbning, kränkningar, hot och våld i både fysiska och digitala miljöer där unga vistas (värna trygga ungdomsmiljöer)	X				(X)	X	X	X	X	X	X				
Tydliggöra ett samordnat våldsförebyggande arbete där det förebyggande arbetet mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck ingår.	X	X	(X)			X	X	X	X	X	X		(X)	(X)	
Förebygga och motverka narkotika bland unga	X					X	X	X	X	X				(X)	
Tillit och demokrati															
Förtydliga kommunens demokratiuppdrag (att verka för ett demokratiskt samhälle)	X														
Stärka dialogen mellan invånarna och staden (politiker, tjänstepersoner, anställda) för att ta tillvara kunskap och involvera dem som berörs av insatser och verksamhet	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Göra staden mer tillgänglig - och synlig i alla tätorter och stadsdelar	X		(X)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Tillsammans stärka nyanländas kunskaper om svenska samhället och demokratin.		X				X	X	X	X	X					
Värna ett livskraftigt föreningsliv och en stark civil sektor.	X					X	X		X	X					
Hälsa och välbefinnande															
Utveckla <i>Hälsa som strategi</i> , med sikte hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet genomsyrar stadens verksamheter.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Stärka förutsättningarna för <i>Fler friska år</i> . Särskilt uppmärksamma äldre, grupper med funktionsvariationer eller riskfaktorer för ohälsa. Inkl minska ensamhet och digitalt utanförskap.	X	X		X	X	X	X	X	X	X		(X)	X		
Ta fram suicidförebyggande handlingsplan, inkl förebyggande insatser för att tidigt uppmärksamma risk för psykisk ohälsa	(X)	(X)				X	X	X	X	X	X		X		
Verka för ökad rörelse och minskat stillasittande i vardagen för alla åldrar	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	x	(X)	X	(X)	(X)

Fokusområden	KS SHU Brå f-hälsa	KS AGU	KS AU n-liv	KS PEU	KS LFU	KFN	SAN	SKN	UTN	VON	SEN	BN	TEN	MN	ÖN
Goda livsmiljöer															
Implementera och arbeta utifrån principerna i den nya översiktsplanen, för god planering som bidrar till ett gott vardagsliv och motverkar segregation			X	X	X							X	X	X	
Öka dialogen med invånare och externa aktörer i tidiga skeden av planeringen.			X	X	X	X	(X)	(X)	(X)	(X)			X	X	
Stärka strukturerna för samverkan utifrån det sociala perspektivet i stadsbyggnadsfrågor och vid planering för verksamhetslokaler				X	X	X	X	X	X	X			X		
Tydligare använda geografin som bas för att samla offentlig service för olika åldrar och göra den tillgänglig och attraktiv. Använda bla de erfarenheter och möjligheter som finns via områdesarbetet och BID Kålleröd. Samtidigt förtydliga dessas uppdrag.	X		X			X	X	X	X	X	(X)			(X)	

Bilaga:

Exempel på forum för samverkan med externa aktörer

Lokalt i Mölndal pågår samverkan med en rad olika externa organisationer och aktörer inom frågor som är centrala för social hållbarhet. Nationellt sker en stark utveckling kring nya samverkansformer, avtal, partnerskap, innovationssamverkan etc kopplade till insatser för social hållbarhet. Sådana nya former kan successivt utvecklas även i Mölndal. Hållbarhetsråd eller motsvarande, med representanter från skilda sektorer kan också vara värdefullt.

Exempel på intressenter och samverkansformer 2022:

Enskilda invånare, ideella och idéburen sektor:

Brukarråd, föräldraråd, elevråd mfl

Föreningar idrott, kultur, studieförbund, sociala frågor

Patient- och intresseföreningar (pensionärer, funktionshindergrupper mfl)

Volontär Mölndal

Samverkan via IOP-avtal med tex Hela människan samt Föreningen Passalen.

Utveckling av samverkan med sociala företag via det lokala Aktörsnätverket samt Social Trade och Coompanion

Offentlig sektor:

Samverkan mellan stad och vårdaktörer (Via Närområdessamverkan NOSAM, Samverkan runt barn och unga, familjecentraler mm liksom runt äldre och grupper med behov av samordnat stöd)

Samordningsförbundet Insjöriket (kommun, primärvård, försäkringskassa, arbetsförmedling)

Privat näringsliv

Branschsamverkan, företagarräffar

Dialog med enskilda sociala företag, initierad

Akademi, forskning

Samverkan med universitet och forskare kring utvecklingsfrågor, utvärdering mm

Näringsliv, forskning mfl

Sahlgrenska science-center, Johanneberg Science Center, GoCo mfl innovationskluster